

Dostęp cudzoziemców w kryzysie bezdomności do pomocy społecznej w Polsce

Dostęp cudzoziemców w kryzysie bezdomności do pomocy społecznej w Polsce

Poradnik prawny i caseworkingowy

ul. Pustuleczki 23
02-811 Warszawa
KRS 0000259298
REGON 140603017
NIP 5252371402

22 833 60 22
info@pcpm.org.pl

Publikacja przeznaczona do bezpłatnej dystrybucji

Opracowanie merytoryczne: dr Małgorzata Dziewanowska, mgr Ewa Ostaszewska
Koordynacja, korekta i skład graficzny: Joanna Zychła

Projekt finansowany przez Citi Foundation
i wspierany merytorycznie przez Fundację Citi Handlowy

©2026
Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej

Spis treści

- 8 Przedmowa
- 10 Wykaz skrótów
- 12 Słowniczek pojęć

- 20 **Pomoc społeczna**
- 20 Czym jest pomoc społeczna
- 21 Kto może korzystać z pomocy społecznej?
- 21 Cudzoziemcy a prawo do pomocy społecznej
- 21 Etapy postępowania w sprawie udzielenia pomocy społecznej
- 22 Portal Emp@tia – jak złożyć wniosek o świadczenia online
- 23 Odwołanie od negatywnej decyzji w sprawie pomocy społecznej

- 26 **Zadania własne jednostek samorządu terytorialnego w systemie pomocy społecznej**
- 28 Zadania pomocy społecznej
- 28 Gmina – zadania własne
- 28 Powiat – zadania własne
- 29 Województwo – zadania własne
- 30 Kompetencja działu do spraw cudzoziemców i działu do spraw bezdomności

- 34 **Formy legalizacji pobytu w Polsce przez cudzoziemców**
- 33 Postępowanie o udzielenie ochrony międzynarodowej
- 39 Procedura udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych oraz na pobyt tolerowany
- 42 Procedury legalizacyjne: czasowe i stałe: pobyt stały i rezydenta długoterminowego.
- 43 Zezwolenie na pobyt stały oraz zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE
- 44 Specjalne rozwiązania dla cudzoziemców z Ukrainy

46 **Zakwaterowanie dla cudzoziemców znajdujących się w kryzysie bezdomności**

- 47 Ogrzewalnia
- 48 Noclegownia
- 50 Ośrodek Interwencji Kryzysowej
- 52 Schronisko dla osób w kryzysie bezdomności
- 54 Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży
- 56 Dom Pomocy Społecznej
- 59 Mieszkania Treningowe i Wspomagane
- 61 Mieszkanie socjalne
- 62 Mieszkanie komunalne
- 64 TBS (Towarzystwo Budownictwa Społecznego)
- 66 Zameldowanie cudzoziemców w Polsce

68 **Pomoc materialna/finansowa dla cudzoziemców w kryzysie bezdomności**

- 69 Pomoc rzeczowa i żywnościowa
- 70 Zasiłek stały
- 71 Zasiłek okresowy
- 72 Zasiłek celowy
- 73 Opłacanie składek przez gminę
- 75 Renta socjalna

78 **Różne formy wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności**

- 79 Łaźnia i pralnia
- 80 Poradnictwo specjalistyczne
- 81 Bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie w gminach
- 83 Bezpłatna opieka zdrowotna
- 84 Wsparcie urzędów pracy
- 86 Rola placówek dyplomatycznych we wspieraniu cudzoziemców w kryzysie bezdomności w Polsce

88 **Specjalne programy wsparcia dla konkretnych grup odbiorców**

- 89 Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności (IPWzB)
- 90 Integracja cudzoziemców z ochroną międzynarodową (IPI)
- 93 Pomoc na usamodzielnienie dla osób opuszczających pieczę zastępczą
- 94 Pomoc dla osób usamodzielnianych
- 95 Wsparcie dla cudzoziemców opuszczających zakłady karne w Polsce
- 98 O autorkach
- 100 Wesprzyj PCPM

Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej jest zaangażowana w pomoc uchodźcom i ofiarom wojen od 2006 roku. Od 2012 roku PCPM działa w Libanie, otaczając opieką uchodźców z Syrii. W kolejnych latach nieśliśmy pomoc m.in. uchodźcom z Południowego Sudanu. Doświadczenia operacyjne wyniesione z kryzysów humanitarnych w Afryce i na Bliskim Wschodzie okazały się bezcenne gdy Polska stanęła przed wyzwaniem największego od II Wojny Światowej kryzysu humanitarnego w Europie – kryzysem uchodźców z Ukrainy. Wartość pomocy humanitarnej udzielanej ofiarom wojny i uchodźcom z Ukrainy przez PCPM przekroczyła znacznie kwotę 300 mln zł. Nasze działania obejmowały szeroką grupę odbiorców: od ewakuacji medycznych i prowadzenia centrów tranzytowych, przez wsparcie uchodźców zapomogami finansowymi, wspomaganie integracji dzieci w polskich szkołach, po tworzenie zachęt do wyprowadzek uchodźców z Ośrodków Zbiorowego Zakwaterowania i wzmocnienie pozycji osób z Ukrainy na polskim rynku pracy.

Najgorętsza faza kryzysu jest już za nami, ale w Polsce nadal przebywają osoby, które potrzebują naszego wsparcia. Są to między innymi osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, matki samotnie wychowujące dzieci i osoby zagrożone bezdomnością.

Projekty pomocowe nie zastąpią systemowego wsparcia, a naszą rolą jako organizacji pozarządowej jest wzmacnianie instytucji, które takie wsparcie oferują. Podręcznik, który mają Państwo przed sobą, powstał z myślą o osobach, które na co dzień pracują z migrantami i uchodźcami znajdującymi się w sytuacjach kryzysowych. To kompendium wiedzy na temat dostępu cudzoziemców – posiadających różne statusy pobytowe – do pomocy społecznej w Polsce.

Mam nadzieję, że publikacja ta usprawni zarządzanie sprawami cudzoziemców w kryzysie oraz przyczyni się do lepszego zrozumienia przepisów i szerszego dostępu do usług dla najbardziej potrzebujących.

Życzę Państwu przyjemnej i wartościowej lektury.

dr Wojtek Wilk
Prezes Zarządu Fundacji PCPM

Współczesna Polska staje się coraz bardziej zróżnicowanym kulturowo społeczeństwem, w którym rośnie liczba cudzoziemców przebywających czasowo lub na stałe. Wśród nich są osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym zagrożone lub doświadczające bezdomności. Wymaga to od służb społecznych nie tylko znajomości obowiązujących przepisów prawa, ale również umiejętności skutecznego reagowania na potrzeby osób o zróżnicowanym statusie prawnym, pochodzeniu kulturowym i znajomości języka polskiego.

Niniejszy poradnik powstał z myślą o pracownikach instytucji pomocy społecznej, organizacji pozarządowych oraz innych służb publicznych, które mają kontakt z cudzoziemcami potrzebującymi wsparcia. Celem publikacji jest dostarczenie praktycznych informacji i wskazówek dotyczących udzielania pomocy społecznej cudzoziemcom w Polsce – zarówno tym posiadającym prawo do świadczeń, jak i tym, których sytuacja prawna wymaga szczególnej uwagi i indywidualnego podejścia.

Poradnik uwzględnia aktualne uregulowania prawne, dobre praktyki oraz wyzwania, z jakimi spotykają się pracownicy pierwszego kontaktu. Szczególny nacisk położono na kwestie identyfikacji potrzeb, komunikacji międzykulturowej, współpracy międzyinstytucjonalnej oraz specyficznych barier, z jakimi mierzą się cudzoziemcy w sytuacji kryzysowej.

Mamy nadzieję, że ta publikacja będzie stanowić realne wsparcie w codziennej pracy służb i przyczyni się do budowania systemu pomocy społecznej bardziej otwartego, skutecznego i wrażliwego na potrzeby wszystkich osób znajdujących się w trudnej sytuacji – niezależnie od ich obywatelstwa czy statusu migracyjnego.

M. Dziewanowska Ewa Ostaszewska-Żuk

dr Małgorzata Dziewanowska, mgr Ewa Ostaszewska-Żuk
autorki publikacji

Wykaz skrótów

CIC – Centrum Integracji Cudzoziemców

CPR – Centrum Pomocy Rodzinie

DPS – Dom Pomocy Społecznej

EFTA – European Free Trade Association (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu)

IOM – International Organization for Migration (Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji)

IPI – Indywidualny Program Integracji

IPWzB – Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności

MOS – Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii

MOW – Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy

NGO – Non-Governmental Organisations (organizacje pozarządowe)

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

OIK – Ośrodek Interwencji Kryzysowej

ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych

OOW – Okręgowy Ośrodek Wychowawczy

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

OZZ – Ośrodek Zbiorowego Zakwaterowania

OzN – Osoba z Niepełnosprawnością

PCPM – Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej

RdU – Rada do Spraw Uchodźców

RP – Rzeczpospolita Polska

SG – Straż Graniczna

SOC – Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców

TBS – Towarzystwo Budownictwa Społecznego

TZTC – Tymczasowe Zaświadczenie Tożsamości Cudzoziemca

UDSC – Urząd Do Spraw Cudzoziemców

UE – Unia Europejska

UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees

(Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców)

UP – Urząd Pracy

Słowniczek pojęć

Noclegownia – placówka zapewniająca czasowe, całodobowe miejsce do spania (zwykle na jedną noc) osobom w kryzysie bezdomności. Standardowo dostępna w godzinach wieczornych i nocnych. Minimalny zakres usług: łóżko, toaleta, czasem możliwość umycia się i podgrzania posiłku.

Ogrzewalnia – miejsce całodobowego lub nocnego pobytu, gdzie osoby w kryzysie bezdomności – zwłaszcza zimą – mogą się ogrzać, odpocząć, wypić ciepły napój. Nie świadczy usług noclegowych ani opiekuńczych.

Schronisko dla osób w kryzysie bezdomności – placówka zapewniająca tymczasowe zamieszkanie (często dłuższe niż noclegownia), podstawową pomoc bytową (wyżywienie, ubranie, środki higieny) i często wsparcie socjalne lub aktywizujące. Cudzoziemcy, o ile przebywają legalnie w Polsce, mogą z takiego schroniska korzystać na zasadach ogólnych.

Ośrodek interwencji kryzysowej – placówka udzielająca natychmiastowej pomocy psychologicznej, socjalnej i prawnej osobom w sytuacjach kryzysowych (np. przemoc, eksmisja, katastrofa). Pomoc może obejmować również tymczasowe schronienie (zazwyczaj do 3 miesięcy).

Łaźnia – miejsce, w którym osoby w kryzysie bezdomności mogą się umyć, ogolić i zadbać o podstawową higienę osobistą. Czasem świadczy też usługi wymiany odzieży.

Pralnia – usługa oferująca możliwość wyprania i wysuszenia ubrań, najczęściej dostępna w centrach wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności.

Jadłodajnia – miejsce, gdzie osoby w trudnej sytuacji życiowej, w tym osoby w kryzysie bezdomności, mogą otrzymać darmowy lub niskokosztowy posiłek. Zazwyczaj jest to gorący posiłek, chociaż niektóre jadłodajnie oferują również suchy prowiant.

Zasiłek – pomoc pieniężna przyznawana na pokrycie podstawowych potrzeb życiowych (np. zakup żywności, leków, opału), o ile osoba spełnia kryteria dochodowe.

Świadczenie pieniężne – forma wsparcia przekazywana w formie gotówki lub przelewu; może obejmować m.in. wydatki związane z nauką języka polskiego.

Świadczenia niepieniężne – wsparcie w formie rzeczowej lub usługowej, np. posiłki, odzież, pomoc w załatwieniu spraw urzędowych, poradnictwo.

Pomoc na usamodzielnienie – wsparcie dla osób pełnoletnich opuszczających dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną. Może być finansowe lub rzeczowe, aby ułatwić samodzielne funkcjonowanie.

Pomoc na kontynuowanie nauki – świadczenie pieniężne dla osób, które znajdowały się w opiece instytucjonalnej, a po jej opuszczeniu kontynuują naukę – np. w szkole ponadpodstawowej lub wyższej.

Dom dla matek z dziećmi – placówka zapewniająca tymczasowe miejsce pobytu kobietom w ciąży lub matkom z małoletnimi dziećmi, które znalazły się w sytuacji kryzysowej. Świadczy pomoc bytową, socjalną i psychologiczną.

Mieszkanie treningowe/wspomagane – forma mieszkalnictwa przejściowego dla osób uczących się samodzielności. Pod okiem pracownika socjalnego lub asystenta uczą się prowadzenia gospodarstwa domowego, budżetowania itp.

Mieszkanie socjalne – lokal mieszkalny przeznaczony dla osób najuboższych, przyznawany przez gminę, często z ograniczonym standardem. Cudzoziemcy mogą się o nie ubiegać, jeśli spełniają warunki lokalowe i pobytowe.

Mieszkanie komunalne – lokal należący do gminy, wynajmowany osobom, które spełniają kryteria lokalowe i dochodowe. Ma wyższy standard niż mieszkanie socjalne. W przypadku cudzoziemców: muszą mieć legalny pobyt i określone dochody.

TBS (Towarzystwo Budownictwa Społecznego) – mieszkania o umiarkowanych czynszach, dostępne dla osób, które nie mają własnego lokum i nie kwalifikują się do mieszkań komunalnych. Z reguły wymagana jest partycypacja finansowa.

Dom pomocy społecznej – placówka całodobowej opieki dla osób, które z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wymagają stałej pomocy innych osób i nie mogą samodzielnie funkcjonować. Cudzoziemcy mogą zostać tam umieszczeni na zasadach ogólnych, o ile mają legalny pobyt i spełniają kryteria zdrowotne oraz dochodowe.

Indywidualny program wychodzenia z bezdomności – plan opracowywany wspólnie z osobą w kryzysie bezdomności przez pracownika socjalnego lub instytucję pomocową. Określa cele (np. zatrudnienie, mieszkanie, leczenie), działania i formy wsparcia. Dostosowany do sytuacji osoby, w tym cudzoziemców.

Poradnictwo specjalistyczne – pomoc udzielana przez specjalistów (psychologów, prawników, doradców zawodowych) w formie konsultacji i wsparcia. Obejmuje m.in. pomoc prawną, psychologiczną i rodzinno-wychowawczą.

Integracja cudzoziemców – zespół działań służących włączeniu cudzoziemców w życie społeczne i zawodowe w Polsce. Obejmuje m.in. naukę języka polskiego, doradztwo, wsparcie mieszkaniowe i finansowe, a także świadczenia w ramach indywidualnych programów integracyjnych (IPI).

IPI (Indywidualny Program Integracji) – program wsparcia dla osób, które otrzymały w Polsce status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pobyt czasowy przyznany z uwagi na bycie członkiem rodziny osoby posiadającej taki status. Ma na celu ułatwienie adaptacji w Polsce. Program jest indywidualnie dopasowany do potrzeb i może obejmować wsparcie w różnych obszarach, takich jak nauka języka, znalezienie pracy, mieszkania, dostęp do opieki zdrowotnej czy edukacji. Prowadzony przez PCPR.

Meldunek – rejestracja miejsca pobytu (stałego lub czasowego) w urzędzie gminy. Choć meldunek nie warunkuje dostępu do pomocy społecznej, jego brak może utrudniać korzystanie z niektórych usług (np. ochrony zdrowia czy mieszkalnictwa). Cudzoziemcy mogą się meldować na podstawie m.in. paszportu oraz innych dokumentów.

Towarzystwo Budownictwa Społecznego (TBS) – mieszkania o umiarkowanych czynszach, dostępne dla osób, które nie mają własnego lokum i nie kwalifikują się do mieszkań komunalnych. Z reguły wymagana jest partycypacja finansowa.

Dom pomocy społecznej – placówka całodobowej opieki dla osób, które z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wymagają stałej pomocy innych osób i nie mogą samodzielnie funkcjonować. Cudzoziemcy mogą zostać tam umieszczeni na zasadach ogólnych, o ile mają legalny pobyt i spełniają kryteria zdrowotne oraz dochodowe.

Indywidualny program wychodzenia z bezdomności – plan opracowywany wspólnie z osobą w kryzysie bezdomności przez pracownika socjalnego lub instytucję pomocową; określa cele (np. zatrudnienie, mieszkanie, leczenie), działania i formy wsparcia. Dostosowany do sytuacji osoby, w tym cudzoziemców.

Poradnictwo specjalistyczne – pomoc udzielana przez specjalistów (psychologów, prawników, doradców zawodowych) w formie konsultacji i wsparcia; obejmuje m.in. pomoc prawną, psychologiczną, rodzinno-wychowawczą.

Integracja cudzoziemców – zespół działań służących włączeniu cudzoziemców w życie społeczne i zawodowe w Polsce. Obejmuje m.in. naukę języka polskiego, doradztwo, wsparcie mieszkaniowe i finansowe, a także świadczenia w ramach indywidualnych programów integracyjnych (dalej: IPI).

Indywidualny Program Integracji (IPI) – program wsparcia dla osób, które otrzymały w Polsce status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pobyt czasowy przyznany dlatego, że są członkami rodziny osoby posiadającej w Polsce status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą. Ma na celu ułatwienie adaptacji w Polsce. IPI jest indywidualnie dopasowany do potrzeb danej osoby i może obejmować wsparcie w różnych obszarach, takich jak nauka języka, znalezienie pracy, mieszkania, dostęp do opieki zdrowotnej czy edukacji. Program prowadzony jest przez PCPR.

Meldunek – rejestracja miejsca pobytu (stałego lub czasowego) w urzędzie gminy. Choć meldunek nie warunkuje dostępu do pomocy społecznej, jego brak może utrudniać korzystanie z niektórych usług (np. ochrony zdrowia czy mieszkalnictwa). Cudzoziemcy mogą się meldować na podstawie m.in. paszportu oraz innych dokumentów. Więcej informacji: <https://www.gov.pl/web/gov/zamelduj-sie-na-pobyt-staly-dla-cudzoziemcow>.

Renta socjalna – świadczenie pieniężne przysługujące osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu niepełnosprawności powstałej przed 18. rokiem życia lub w trakcie nauki. Dostępne także dla cudzoziemców legalnie przebywających w Polsce, jeśli spełniają warunki ustawowe.

Placówka dyplomatyczna – ambasada lub konsulat państwa cudzoziemca; może świadczyć pomoc paszportową, repatriacyjną, potwierdzenie tożsamości lub wsparcie w sytuacjach nagłych. Dla cudzoziemców w kryzysie bezdomności bywa jedynym sposobem powrotu do kraju.

Dział ds. cudzoziemców – wydzielona komórka w urzędzie wojewódzkim, MOPS lub innej instytucji zajmującej się obsługą cudzoziemców, w tym legalizacją pobytu, pomocą integracyjną i informowaniem o prawach oraz świadczeniach.

Dział ds. bezdomności – zespół (np. w OPS, ROPS), który zajmuje się monitorowaniem problemu bezdomności, koordynacją schronisk, programów przeciwdziałania bezdomności oraz prowadzeniem statystyk. Może obejmować cudzoziemców w swoich działaniach.

Urząd pracy – instytucja odpowiedzialna za aktywizację zawodową, pośrednictwo pracy, szkolenia i zasiłki dla bezrobotnych. Cudzoziemcy z dostępem do rynku pracy mogą korzystać z jego usług na zasadach ogólnych (pod warunkiem posiadania odpowiedniego statusu pobyтового).

Ośrodek Pomocy Społecznej – podstawowa jednostka pomocy społecznej na poziomie gminy; realizuje zadania z zakresu wsparcia socjalnego, przyznawania świadczeń i prowadzenia pracy socjalnej. To główny punkt kontaktu dla cudzoziemców w kryzysie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) – jednostka organizacyjna powiatu realizująca zadania m.in. w zakresie pieczy zastępczej, pomocy osobom niepełnosprawnym, przeciwdziałania przemocy oraz indywidualnych programów integracji dla cudzoziemców, którzy otrzymali w Polsce status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej – instytucja na poziomie województwa, prowadząca analizę, planowanie i koordynację polityki społecznej – w tym przeciwdziałania bezdomności, integracji cudzoziemców oraz współpracy z NGO.

Organizacje pozarządowe – stowarzyszenia, fundacje i inne podmioty, które często realizują zadania publiczne w zakresie wsparcia osób bezdomnych i cudzoziemców. Prowadzą schroniska, poradnie, networking, łaźnie itp. W wielu przypadkach są bardziej elastyczne niż instytucje państwowe.

Urząd do Spraw Cudzoziemców (UDSC) – centralny organ administracji rządowej wydający decyzje oraz postanowienia w sprawach cudzoziemców. Zajmuje się m.in. rozpatrywaniem odwołań jako organ drugiej instancji w sprawach pobytowych, rozpatrywaniem wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, prowadzeniem postępowań dublińskich, pomocą socjalną i medyczną dla osób ubiegających się o ochronę, a także prowadzeniem wykazu osób niepożądanych w Polsce.

Rada do Spraw Uchodźców (RdU) – organ drugiej instancji w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce. Wydaje decyzje po rozpatrzeniu odwołań od decyzji Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

UNHCR – Agencja Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (ang. United Nations High Commissioner for Refugees); organizacja zajmująca się ochroną i pomocą uchodźcom, osobom wewnątrznie przesiedlonym oraz bezpaństwowcom na całym świecie.

Pobyt czasowy – zezwolenie na przebywanie w Polsce przez określony czas (do 5 lat). Pobyt można przedłużyć poprzez złożenie wniosku do wojewody o udzielenie kolejnego zezwolenia. Występują różne rodzaje zezwoleń, m.in. w celu połączenia z rodziną, na studia, na pracę czy prowadzenie działalności.

Pobyt stały – zezwolenie na przebywanie w Polsce wydawane na czas nieokreślony, m.in. jako pobyt stały, rezydenta długoterminowego, status uchodźcy, ochrona uzupełniająca, pobyt humanitarny czy tolerowany. Osoby posiadające ten tytuł mają uprawnienia do wsparcia społecznego w różnym zakresie.

Tymczasowe Zaświadczenie Tożsamości Cudzoziemca (TZTC) – dokument tożsamości wydawany przez Straż Graniczną lub UDSC w trakcie postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej. Paszport cudzoziemca trafia wtedy do depozytu Szefa UDSC. Pierwszy dokument jest ważny 90 dni (wydawany z urzędu przez SG), kolejne – na wniosek, na okres 6 miesięcy (wydaje UDSC).

Karta pobytu – dokument tożsamości cudzoziemca wydawany przez urząd wojewódzki, Szefa UDSC lub Straż Graniczną. Uprawnia do przebywania w Polsce oraz do różnych świadczeń, w zależności od rodzaju tytułu pobytowego. Wydawana na okres od 1 do 5 lat i umożliwia wielokrotne przekraczanie granicy.

Paszport genewski – dokument wydawany przez UDSC osobom, które otrzymały w Polsce status uchodźcy, na podstawie Konwencji Genewskiej z 1951 roku. Ważny przez 2 lata, umożliwia wielokrotne przekraczanie granic i zastępuje paszport kraju pochodzenia. Uwaga! Dokument ten nie zwalnia z obowiązku uzyskania wisy – wymagania wizowe należy sprawdzić przed podróżą.

Ośrodek otwarty dla cudzoziemców – miejsce, w którym mogą mieszkać osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej w czasie trwania postępowania oraz przez 2 miesiące po wydaniu decyzji o nadaniu statusu lub udzieleniu ochrony uzupełniającej. Prowadzi je UDSC.

Tytuł pobytowy – rodzaj zezwolenia, jakim legitymuje się cudzoziemiec, np. zezwolenie na pobyt czasowy, stały, rezydenta długoterminowego lub status uchodźcy.

Ochrona uzupełniająca – tytuł pobytowy bezterminowy, regulowany ustawą o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP. Jest formą ochrony międzynarodowej przyznawanej osobom, które nie kwalifikują się do statusu uchodźcy, lecz ich powrót do kraju wiązałby się z realnym ryzykiem doznania poważnej krzywdy. Ochrona ta jest udzielana w przypadkach, gdy powrót do kraju pochodzenia może narazić cudzoziemca na rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy przez:

1. orzeczenie kary śmierci lub wykonanie egzekucji,
2. tortury, nieludzkie lub poniżające traktowanie albo karanie,
3. poważne i zindywidualizowane zagrożenie dla życia lub zdrowia wynikające z powszechnego stosowania przemocy wobec ludności cywilnej w sytuacji międzynarodowego lub wewnętrznego konfliktu zbrojnego- i ze względu na to ryzyko nie może lub nie chce korzystać z ochrony kraju pochodzenia.

Tę decyzję wydaje Szef UDSC lub RdU. Postępowanie trwa około 6 miesięcy w pierwszej instancji, ale może zostać zakończone szybciej lub zostać przedłużone. Do marca 2026 zawieszono bieg terminów w postępowaniach o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Status uchodźcy – ten tytuł pobytowy otrzymuje osoba, która spełnia warunki określone w Konwencji Genewskiej z 1951 roku oraz ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony w Polsce. Jest to forma ochrony międzynarodowej, wydawana na czas nieokreślony, tj. do momentu jej cofnięcia lub pozbawienia.

Uchodźcą jest osoba, która opuszcza swój kraj pochodzenia z powodu uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu: rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej (np. osoby LGBT, kobiety narażone na przemoc), poglądów politycznych oraz nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego kraju. Decyzję w pierwszej instancji wydaje Szef UDSC.

Zgoda na pobyt ze względów humanitarnych – to tytuł pobytowy krajowy, udzielany na czas nieokreślony przez Straż Graniczną, komendanta placówki SG lub Szefa UDSC / Komendanta Głównego SG (jako druga instancja). Cudzoziemcowi udziela się zgody na pobyt ze względów humanitarnych w Polsce, jeżeli zobowiązanie go do powrotu:

1. może nastąpić jedynie do państwa, w którym*:
 - a. zagrożone byłoby jego prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego lub
 - b. mógłby on zostać poddany torturom albo nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, lub
 - c. mógłby być zmuszony do pracy, lub
 - d. mógłby być pozbawiony prawa do rzetelnego procesu sądowego albo być ukarany bez podstawy prawnej, lub
2. naruszałoby jego prawo do życia rodzinnego lub prywatnego, w rozumieniu przepisów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., lub
3. naruszałoby prawa dziecka, określone w Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., w stopniu istotnie zagrażającym jego rozwojowi psychofizycznemu.

Karta pobytu wydawana jest na okres 2 lat. Po tym czasie należy ją wymienić na nowy dokument.

*w rozumieniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.

Dokument o nazwie „Zgoda na pobyt tolerowany” – to dokument wydawany osobom, które otrzymały decyzję o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany, na 2 lata, jeżeli zobowiązanie cudzoziemca do powrotu:

1. może nastąpić jedynie do państwa, w którym, w rozumieniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.:
 - a. zagrożone byłoby jego prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego lub
 - b. mógłby zostać poddany torturom albo nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, lub
 - c. mógłby on być zmuszony do pracy, lub

d. mógłby być pozbawiony prawa do rzetelnego procesu sądowego albo być ukarany bez podstawy prawnej

– w przypadku gdy zachodzą okoliczności do odmowy udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych, jeżeli istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że:

1. popełnił lub podlegał albo w inny sposób brał udział w zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej lub zbrodni przeciwko ludzkości, w rozumieniu prawa międzynarodowego, lub
2. jest winny działań sprzecznych z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych określonymi w preambule i art. 1 i 2 Karty Narodów Zjednoczonych, lub
3. popełnił na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zbrodnię lub popełnił poza tym terytorium czyn, który jest zbrodnią według prawa polskiego, lub
4. stanowi zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.
5. Udzielany jest na czas nieokreślony.

Zezwolenie na pobyt stały – to zezwolenie udzielane na czas nieokreślony, tzw. bezterminowe, czyli jest ważne, dopóki nie zostanie cofnięte lub nie wygaśnie z mocy ustawy. Karta pobytu wydawana jest na 5 lat, po tym okresie trzeba wystąpić o nowy dokument. Tytuł udzielany na wniosek cudzoziemca, po spełnieniu przez niego przesłanek ustawowych.

Zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego – tytuł bezterminowy (j.w.) udzielany na wniosek cudzoziemca, po spełnieniu przez niego przesłanek ustawowych; przyznawany przez wojewodę lub UDSC jako organ w drugiej instancji. Karta pobytu wydawana na 10 lat. Tytuł ważny, dopóki nie zostanie cofnięty lub nie wygaśnie z mocy ustawy.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna w Polsce to system wsparcia publicznego, którego celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać samodzielnie – z wykorzystaniem własnych uprawnień, zasobów i możliwości. Jej istotą nie jest jedynie udzielanie świadczeń pieniężnych, ale również zapewnienie dostępu do usług wspierających integrację społeczną, poprawę warunków bytowych i zwiększenie samodzielności życiowej.

Pomoc społeczna realizowana jest przede wszystkim przez jednostki samorządu terytorialnego – głównie ośrodki pomocy społecznej (OPS/MOPS), a także przez instytucje powiatowe, wojewódzkie, organizacje pozarządowe i inne podmioty działające w obszarze polityki społecznej.

Kto może korzystać z pomocy społecznej?

Pomoc społeczna kierowana jest do osób i rodzin, które zmagają się z takimi trudnościami jak:

- Ubóstwo
- Bezdomność
- Bezrobocie
- Niepełnosprawność
- Długotrwała choroba
- Przemoc w rodzinie
- Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności
- Alkoholizm lub inne uzależnienia
- Zdarzenia losowe i kryzysy życiowe

Cudzoziemcy a prawo do pomocy społecznej

Dostęp cudzoziemców do pomocy społecznej uzależniony jest od ich statusu pobytowego. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, świadczenia mogą otrzymać m.in.:

- Cudzoziemcy posiadający zezwolenie na pobyt stały lub pobyt rezydenta długoterminowego UE
- Osoby posiadające zezwolenie na pobyt czasowy na podstawie różnych okoliczności
- Osoby posiadające status uchodźcy i osoby objęte ochroną uzupełniającą
- Osoby posiadające zgodę na pobyt ze względów humanitarnych lub tolerowany
- Obywatele Ukrainy przebywający w Polsce na podstawie przepisów szczególnych
- Niektóre inne kategorie cudzoziemców, jeśli spełniają dodatkowe warunki określone w przepisach

Osoby przebywające nielegalnie na terytorium Polski lub na wizach zwykle nie mają prawa do korzystania ze świadczeń pieniężnych z systemu pomocy społecznej, choć mogą – w wyjątkowych sytuacjach – otrzymać pomoc interwencyjną (np. schronienie, posiłek, odzież) ze względów humanitarnych.

Etapy postępowania w sprawie udzielenia pomocy społecznej:

1. Zgłoszenie potrzeby pomocy

Z inicjatywą może wystąpić osoba zainteresowana, członek rodziny, sąsiad, organizacja pozarządowa, policja, straż miejska, pracodawca, szkoła lub inna instytucja. Zgłoszenia kierowane są do właściwego terytorialnie ośrodka pomocy społecznej lub powiatowego centrum pomocy rodzinie. Może się jednak okazać, że konkretna sytuacja będzie wymagała natychmiastowej reakcji i osoba uzyska wsparcie bezpośrednio w wybranej instytucji (np. ogrzewalnia, noclegownia, itp.).

2. Wywiad środowiskowy

Pracownik socjalny zazwyczaj jest zobowiązany do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, najchętniej w miejscu pobytu osoby ubiegającej się o pomoc (często jednak dzieje się to w placówce lub telefonicznie). Celem wywiadu jest ocena sytuacji życiowej, zdrowotnej, rodzinnej i finansowej.

3. Ustalenie prawa do świadczeń

Na podstawie zebranego materiału ustala się, czy dana osoba spełnia kryteria formalne i dochodowe do otrzymania świadczeń. W przypadku cudzoziemców szczególną uwagę zwraca się na podstawę prawną pobytu w Polsce.

4. Decyzja administracyjna

Przyznanie lub odmowa przyznania pomocy odbywa się często, choć nie zawsze, w formie decyzji

administracyjnej. Osoba zainteresowana ma prawo do odwołania się od decyzji w ustawowym terminie.

5. Realizacja świadczenia i dalsza współpraca

Pomoc może przyjąć formę jednorazowego lub okresowego wsparcia pieniężnego, usług (np. zapewnienie schronienia, gorącego posiłku), pracy socjalnej czy skierowania do odpowiednich instytucji. W wielu przypadkach opracowywany jest indywidualny plan wychodzenia z trudnej sytuacji.

Portal Emp@tia – jak złożyć wniosek o świadczenia online

Czym jest portal Emp@tia?

Emp@tia to portal internetowy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, który umożliwia elektroniczne składanie wniosków o różne świadczenia rodzinne i społeczne. Powstał po to, aby ułatwić kontakt z urzędami bez konieczności osobistej wizyty. Dzięki niemu można załatwić wiele spraw przez Internet – bez wychodzenia z domu.

Adres strony: <https://empatia.mpips.gov.pl>

Z portalu mogą korzystać:

- obywatele Polski,
- cudzoziemcy mieszkający w Polsce, którzy posiadają numer PESEL lub podpis elektroniczny,
- osoby z PESEL UKR (uchodźcy z Ukrainy objęci ochroną czasową).

Jakie wnioski można złożyć przez portal Emp@tia?

Portal Emp@tia umożliwia złożenie wniosków dotyczących różnych form wsparcia:

- Świadczenie wychowawcze 800+ (dawniej 500+),
- Świadczenie Dobry Start (300+),
- Świadczenia rodzinne i wspierające,
- Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy,
- Karta Dużej Rodziny
- i inne.

Jak złożyć wniosek krok po kroku?

1. Wejdź na stronę <https://empatia.mpips.gov.pl> i wybierz zakładkę „eWnioski”.
2. Zaloguj się przez Profil Zaufany lub podpis kwalifikowany.
3. (Cudzoziemcy muszą mieć numer PESEL lub PESEL UKR.)
4. Wybierz odpowiedni wniosek i wypełnij formularz online.
5. Dołącz wymagane dokumenty (np. skany paszportu, karty pobytu, zaświadczeń).
6. Podpisz wniosek elektronicznie i wyślij.
7. Poczekaj na kontakt z urzędu – otrzymasz potwierdzenie (UPO).

Co zrobić, jeśli nie masz numeru PESEL?

Bez numeru PESEL nie można samodzielnie złożyć wniosku przez portal Emp@tia.

Można jednak uzyskać pomoc w Ośrodku Pomocy Społecznej (OPS) lub punkcie obsługi cudzoziemców, gdzie pracownik pomoże w złożeniu wniosku lub złoży go w imieniu cudzoziemca. Cudzoziemcy mieszkający w Polsce powinni na bieżąco sprawdzać do jakich świadczeń mają prawo, a jakie dostępne są jedynie dla obywateli. Niektóre świadczenia z pomocy społecznej

wymagają także określonego statusu pobytowego, na podstawie którego można różnicować formę i zakres przyznawanego wsparcia.

Osoby w kryzysie bezdomności

Cudzoziemcy bez stałego miejsca zameldowania mogą korzystać z Emp@tii, jeśli posiadają PESEL lub PESEL UKR. Jeśli nie, pracownik socjalny lub organizacja pozarządowa może pomóc w złożeniu wniosku.

Gdzie szukać pomocy?

- Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS)
- Centra integracji cudzoziemców i NGO
- Sekcja „Kontakt” na stronie Emp@tia.

Najczęstsze problemy i ich rozwiązania

- Brak możliwości logowania → sprawdź Profil Zaufany
- Brak numeru PESEL → złóż wniosek o PESEL w urzędzie gminy
- Portal nie działa → spróbuj załadować stronę ponownie lub za pomocą innej przeglądarki
- Trudności językowe → włącz opcję tłumaczenia strony, poproś o pomoc tłumacza lub organizację pozarządową.

Odwołanie od negatywnej decyzji w sprawie pomocy społecznej

Odmowa przyznania pomocy społecznej następuje często w formie decyzji administracyjnej, która musi zawierać uzasadnienie faktyczne i prawne. Osoba, która nie zgadza się z treścią decyzji, ma prawo do odwołania się od niej – niezależnie od obywatelstwa lub pochodzenia.

WAŻNE: Jeśli odmowa nie została wydana w formie pisemnej masz prawo złożenia wniosku o jej przygotowanie, a także uwzględnienie pouczenia o możliwych formach odwołania. W przypadku gdy urząd unika udzielania informacji w formie pisemnej, należy samodzielnie rozpocząć ten proces, przygotowując pismo i składając je w Biurze Obsługi Klienta/Kancelarii lub wysyłając pocztą listem poleconym, zachowując potwierdzenie nadania. Istotne jest otrzymanie potwierdzenia złożenia pisma (pieczętka urzędu z datą).

1. Termin na wniesienie odwołania

Odwołanie należy złożyć w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji stronie. Termin liczony jest od dnia, w którym decyzja została fizycznie odebrana (lub uznana za doręczoną, jeśli nieodebrana w terminie).

2. Gdzie i jak złożyć odwołanie

Odwołanie składa się za pośrednictwem organu, który wydał decyzję, czyli najczęściej ośrodka pomocy społecznej (OPS lub MOPS) czy powiatowego centrum pomocy rodzinie (PCPR). To oznacza, że odwołanie trafia najpierw do tej instytucji, która może:

- przekazać je do organu wyższego stopnia,

- lub, jeżeli uzna odwołanie za zasadne, sama zmienić decyzję bez przekazywania sprawy dalej.

3. Organ odwoławczy

Przykładowo, organem wyższego stopnia dla gminnych ośrodków pomocy społecznej jest samorządowe kolegium odwoławcze (SKO) właściwe dla danej lokalizacji. To SKO rozpatruje sprawę merytorycznie i może:

- utrzymać decyzję w mocy,
- uchylić ją i wydać nową decyzję,
- uchylić ją i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania.

WAŻNE: Każda decyzja posiadać powinna pouczenie o możliwości odwołania się, które wskazuje termin na wniesienie tego odwołania, a także instytucję, która będzie zobowiązana do jego rozpatrzenia. Dlatego tak istotne jest dokładne zapoznanie się z decyzją!

4. Forma odwołania

Odwołanie nie musi mieć sformalizowanego charakteru, ale powinno zawierać:

- dane osoby odwołującej się (imię, nazwisko, adres),
- oznaczenie decyzji, od której się odwołuje (np. numer, data),
- wskazanie, dlaczego osoba nie zgadza się z decyzją,
- ewentualne nowe informacje lub dokumenty.

Warto wejść na stronę www instytucji, która ma być adresatem odwołania – niektóre udostępniają wzory odwołań.

Nie jest wymagany udział prawnika – choć cudzoziemiec może korzystać z pomocy organizacji pozarządowej, pełnomocnika lub tłumacza, jeśli ma trudności językowe.

5. Wsparcie dla cudzoziemców

W praktyce wielu cudzoziemców nie zna przysługujących im praw procesowych ani nie rozumie treści decyzji. Rolą służb (np. pracowników socjalnych, NGO, tłumaczy kulturowych) jest:

- informowanie o możliwości odwołania,
- pomoc w zrozumieniu treści decyzji i uzasadnienia,
- wspieranie w sporządzeniu prostego pisma odwoławczego,
- kierowanie do punktów nieodpłatnej pomocy prawnej.

6. Dalsze kroki

Jeżeli decyzja zostanie utrzymana w mocy, istnieje możliwość złożenia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego (WSA) – w terminie 30 dni od doręczenia decyzji. Skarga musi być sporządzona zgodnie z zasadami postępowania sądowo-administracyjnego (konkretne przepisy zawarte są w kodeksie postępowania administracyjnego) i może wymagać wsparcia prawnika.

WAŻNE: W wielu przypadkach decyzje odmowne wynikają z niespełnienia formalnych kryteriów (np. brak odpowiedniego statusu pobyтового, przekroczenie kryterium dochodowego). Warto jednak podkreślić, że procedura odwoławcza jest częścią systemu gwarantującego ochronę praw jednostki i może prowadzić do zmiany decyzji – zwłaszcza jeśli pojawią się nowe okoliczności lub błędy formalne w ocenie sytuacji wnioskodawcy.

Zadania własne jednostek samorządu terytorialnego w systemie pomocy społecznej

Zakres	Dział ds. cudzoziemców	Dział ds. bezdomności
Podstawa działania	Ustawa o cudzoziemcach, ustawa o pomocy społecznej, ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, ustawa o integracji cudzoziemców	Ustawa o pomocy społecznej (art. 17 ust. 1 pkt 3, art. 48, art. 49), rozporządzenia dot. schronisk i ogrzewalni
Grupa docelowa	Cudzoziemcy: obywatele państw trzecich, uchodźcy, osoby z ochroną uzupełniającą, PESEL UKR	Osoby w kryzysie bezdomności niezależnie od obywatelstwa (w tym cudzoziemcy)
Zakres kompetencji	• legalizacja pobytu (współpraca z wojewodą), • pomoc integracyjna (IPI), • wsparcie informacyjne, • koordynacja świadczeń społecznych, • obsługa PESEL UKR, tłumaczenia, • kierowanie do OPS/NGO	• zapewnienie schronienia, posiłku, odzieży, • prowadzenie i nadzór nad schroniskami, • współpraca z OPS, • organizacja indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności, • interwencja kryzysowa
Forma pomocy	• pomoc finansowa w ramach Indywidualnego Programu Integracji, • pokrycie kosztów kursów języka polskiego, • informacja i doradztwo, • pomoc rzeczowa i świadczenia	• nocleg, posiłek, ogrzewalnia, • zasilek celowy, • Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności, • motywowanie do leczenia/terapii
Institucje współpracujące	Urząd do Spraw Cudzoziemców, Straż Graniczna, wojewoda, PCPR, OPS, NGO zajmujące się tematem migracji (np. IOM, Ocalenie, SIP, Nomada)	OPS, PCPR, schroniska, ogrzewalnie, Policja, Straż Miejska, NGO (np. Caritas, Monar, Tow. im. Brata Alberta)
Obowiązek ustawowy	Tak – jeśli cudzoziemiec przebywa legalnie i spełnia warunki z art. 5 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej	Tak – gmina ma obowiązek udzielić pomocy każdej osobie w kryzysie bezdomności niezależnie od narodowości
Wspólne pole działania	Pomoc cudzoziemcom bezdomnym – współpraca między działami w OPS lub urzędzie	Przypadki bezdomności cudzoziemców – potrzebna koordynacja z działem ds. cudzoziemców
Najczęstsze trudności	Brak dokumentów, bariera językowa, trudność z zakwaterowaniem, odmowa OPS w przypadku braku meldunku	Brak miejsc w placówkach, uzależnienia, niechęć do współpracy, odmowa udzielenia schronienia osobom bez uregulowanego statusu pobyтового

Zadania pomocy społecznej

Zgodnie z artykułem 15 ustawy o pomocy społecznej, instytucje państwowe są zobowiązane w szczególności (czyli nie wyłącznie i katalog ten może być rozszerzany) do:

- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń,
- pracy socjalnej,
- prowadzenia i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizy i oceny zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych,
- rozwijania nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Te ogólnie założenia są realizowane poprzez szereg działań, które zostaną tutaj dokładniej opisane. Niekiedy, konkretne rozwiązania są realizowane przez wskazane w ustawie instytucje. Warto więc przyjrzeć się podziałowi kompetencji, który również wynika z ustawy o pomocy społecznej.

Gmina – zadania własne

Gmina realizuje podstawowe zadania w zakresie pomocy społecznej, mając bezpośredni kontakt z osobami potrzebującymi wsparcia. Podstawową instytucją zobowiązaną do świadczeń jest (Gminny) Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS/GOPS). Ustawa wymienia następujące zadania realizowane przez gminę (artykuł 17 ustawy o pomocy społecznej):

- opracowywanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- udzielanie schronienia (ogrzewalnie, noclegownie, schroniska, ośrodki interwencji kryzysowej, mieszkania treningowe i wspomagane, domy pomocy społecznej),
- przyznawanie i udzielanie różnych zasiłków (stały, okresowy, celowy) i pomocy na usamodzielnienie,
- przyznawanie innych form pomocy, w tym materialnej (odzież, posiłki, sprawienie pogrzebu),
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, również w miejscu zamieszkania osoby,
- pomoc dla osób opuszczających zakłady karne czy też inne instytucje,
- w określonych sytuacjach opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i zdrowotne

Powiat – zadania własne

Powiat realizuje zadania o charakterze specjalistycznym, wymagające bardziej złożonego wsparcia, szczególnie w przypadku osób i rodzin ze skomplikowanymi problemami życiowymi. Instytucją powołaną do realizacji zadań powiatu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR). Głównymi zadaniami własnymi powiatu są (artykuł 19 ustawy o pomocy społecznej):

- opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,
- przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki (dla osób opuszczających domy pomocy społecznej, domy dla matek, okręgowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze),
- pomoc w integracji ze środowiskiem dla osób mających trudności w przystosowaniu się do życia (w szczególności cudzoziemców),
- pomoc cudzoziemcom w integracji,
- prowadzenie domów pomocy społecznej,
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych i ośrodków interwencji kryzysowej,
- prowadzenie mieszkań treningowych i wspomaganych,
- udzielanie cudzoziemcom pomocy w zakresie interwencji kryzysowej.

Województwo – zadania własne

Województwo odpowiada za planowanie strategiczne, monitorowanie i rozwój systemu wsparcia społecznego na poziomie regionalnym. Podstawową jednostką instytucjonalną odpowiedzialną za realizację ustawowych zadań jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (ROPS). Do zadań województwa należą (zgodnie z artykułem 21 ustawy o pomocy społecznej):

- opracowanie, aktualizowanie i realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej będącej integralną częścią strategii rozwoju województwa obejmującej w szczególności programy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, ubóstwu, wyrównywaniu szans, pomocy społecznej, profilaktyki, współpracy z organizacjami społecznymi – po konsultacji z powiatami,
- koordynowanie działań samorządów gmin i powiatów,
- inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań, diagnozowanie i monitorowanie wybranych problemów społecznych,
- rozwój infrastruktury usług aktywizacji, integracji i reintegracji społecznej i zawodowej, w szczególności dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- sprawowanie nadzoru i kontroli nad podległymi placówkami (w tym domami pomocy społecznej czy innymi zapewniającymi całodobową opiekę).

Poziom	Zakres odpowiedzialności
Gmina	Pomoc bezpośrednia: zasiłki, posiłki, schronienie, usługi opiekuńcze, OPS, mieszkania wspierane
Powiat	Pomoc specjalistyczna: DPS, poradnictwo, interwencja kryzysowa, IPI, PCPR
Województwo	Planowanie, nadzór, rozwój systemowy: strategię, ROPS, fundusze UE, szkolenia

Kompetencja działu do spraw cudzoziemców i działu do spraw bezdomności

W Polsce działy do spraw cudzoziemców oraz działy do spraw bezdomności najczęściej funkcjonują w ramach regionalnych centrów pomocy społecznej, ośrodków pomocy społecznej (OPS), a także wojewódzkich urzędów lub jednostek organizacyjnych samorządów zajmujących się pomocą społeczną.

Działy ds. cudzoziemców – np. OPS/MOPS/PCPR tworzą specjalne zespoły lub stanowiska do obsługi cudzoziemców, szczególnie w związku z napływem migrantów i uchodźców.

Działy ds. bezdomności – w większości OPS/MOPS istnieją zespoły specjalizujące się w przeciwdziałaniu bezdomności, prowadzeniu streetworkingu oraz współpracy z noclegowniami, schroniskami i organizacjami pozarządowymi.

Formy legalizacji pobytu w Polsce przez cudzoziemców

Rodzaje postępowań, które mogą się toczyć w stosunku do cudzoziemców.

Poniżej przedstawiono:

- Procedurę dotyczącą udzielenia ochrony międzynarodowej: nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej,
- Procedurę udzielenia zgody ze względów humanitarnych oraz na pobyt tolerowany,
- Procedury legalizacyjne: czasowe i stałe: pobyt stały i rezydenta długoterminowego.

Postępowanie o udzielenie ochrony międzynarodowej

Postępowanie to regulują przepisy:

Międzynarodowe:

- Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. i Protokół dotyczący statusu uchodźców, sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r. - „Konwencja Genewska”
- Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 - „Europejska Konwencja Praw Człowieka”,
- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej,
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej,
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony.

Krajowe:

- USTAWA z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie czasowego ograniczenia prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej z dnia 27 marca 2025 (pierwsze).

Osoba, która złożyła wniosek o udzielenie jej i jej rodzinie ochrony międzynarodowej, przebywa w Polsce zgodnie z przepisami. W tym okresie, pomoc socjalną, w tym finansową i opiekę zdrowotną, zapewnia Szef UDSC. Po upływie 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku uchodźcy nabywają prawo do pracy. W tym celu muszą wystąpić o wydanie zaświadczenia przez UDSC. Osoby te nie mogą ubiegać się o świadczenia pomocy społecznej.

Wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej należy złożyć osobiście: w każdym momencie pobytu w Polsce, czyli np.: w czasie nielegalnego pobytu, w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców czy Zakładzie Karnym, czy też w trakcie wjazdu do Polski - (na granicy, na lotnisku). Wyjątkowo taki wniosek można wysłać pisemnie (mailowo/pocztą tradycyjną), jeżeli wnioskodawca jest: osobą niepełnosprawną, osobą w podeszłym wieku, kobietą ciężarną, samotnie wychowującą dziecko, przebywa w pieczy zastępczej, szpitalu, areszcie śledczym lub zakładzie karnym i nie może stawić się osobiście w siedzibie organu Straży Granicznej.

Wniosek składa się do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców (Szefa UDSC) za pośrednictwem Straży Granicznej. Oznacza to, że **cudzoziemiec musi się zgłosić do placówki Straży Granicznej i poinformować funkcjonariuszy o chęci złożenia takiego wniosku. Straż Graniczna przesyła wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej do Szefa UDSC). Wniosek powinien być od razu zarejestrowany/przyjęty przez Straż Graniczną.**

Straż Graniczna (SG) wypełnia formularz i rejestruje wniosek o udzielenie ochrony w systemie, a następnie przesyła do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców (UDSC). Zatem rola Straży Granicznej sprowadza się tylko i wyłącznie do rejestracji wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Wszczęcie postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej powinno nastąpić w dniu zarejestrowania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. W przypadku gdy z przyczyn leżących po stronie organu Straży Granicznej nie jest możliwe przyjęcie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, na formularzu w dniu, w którym cudzoziemiec stawiał się osobiście w siedzibie tego organu i zadeklarował zamiar złożenia takiego wniosku, organ Straży Granicznej informuje cudzoziemcę w języku dla niego zrozumiałym o terminie i miejscu przyjęcia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz sporządza protokół z tej czynności.

Na tym etapie m.in:

- zostaną pobrane odciski palców (obowiązkowe dla osób powyżej 14 roku życia),
- przeprowadzona indywidualna rozmowa dotycząca okoliczności wskazujących, które państwo będzie odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej,
- zostanie wypełniony formularz wniosku o udzielenie międzynarodowej ochrony w języku polskim (jeśli cudzoziemiec nie zna języka polskiego, Straż Graniczna zapewni tłumacza),
- zostaną przeprowadzone badania lekarskie i zabiegi sanitarne,
- zostanie wydane Tymczasowe Zaświadczenie Tożsamości Cudzoziemca (TZTC, potocznie nazywane wizą), gdyż dokument podróży cudzoziemca jest przekazywany do depozytu Szefowi UDSC. Pierwsze TZTC jest ważne 90 dni. Kolejne, ważne 6 m-cy, zostanie wydane na wniosek cudzoziemca. Czas oczekiwania może być długi!

WAŻNE: Wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej może być objęta małżonka lub małżonek wraz dziećmi, ale konieczna jest jej/jego zgoda na objęcie wnioskiem.

Wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej zawiera m.in.:

- dane osobowe osoby wnioskującej,
- przyczyny opuszczenia kraju,
- wyjaśnienie powodów ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej,
- trasa wyjazdu z kraju pochodzenia,
- informacje na temat doznanej przemocy,
- można dołączyć dowody potwierdzające dane uzasadniające ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej,

Po złożeniu wniosku, osoba uchodźcza zostanie skierowana do jednego z dwóch Ośrodków Recepcyjnych dla Cudzoziemców - w Dębaku lub Białej Podlaskiej, jednakże docelowo zostanie wyznaczony inny ośrodek. Jeśli cudzoziemiec nie stawia się w wyznaczonym ośrodku w ciągu 2 dni, to postępowanie w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej zostanie umorzone!

W czasie pobytu w otwartym ośrodku osoba uchodźcza otrzymuje ok 75 złotych na miesiąc. Cudzoziemiec może starać się też o prawo do zamieszkania poza ośrodkiem. Otrzyma wtedy pieniądze na pokrycie kosztów mieszkania i utrzymania ok. 750 PLN na 1 osobę w 1 os. rodzinie. W przypadku rodziny, świadczenia te są odpowiednio zmniejszane.

Kolejnym ważnym etapem w postępowaniu o udzielenie ochrony międzynarodowej jest przesłuchanie. Po złożeniu wniosku o udzielenie ochrony należy czekać na otrzymanie wezwania na przesłuchanie statusowe. Wezwanie może zostać wysłane pocztą standardową na adres cudzoziemca albo pełnomocnika (jeśli został ustanowiony przez cudzoziemca). Czasami się zdarza, że cudzoziemcy są proszeni, aby na piśmie wyjaśnili powody ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej, albo w ogóle takie przesłuchanie nie jest przeprowadzane (np. w kolejnych postępowaniach o udzielenie ochrony międzynarodowej).

W czasie przesłuchania będą zadawane pytania na temat powodów wyjazdu z kraju pochodzenia. Jeśli uchodźca nie zna języka polskiego, na przesłuchaniu będzie obecny tłumacz. Należy upewnić się, czy uchodźca dobrze rozumie tłumacza i czy wszystko prawidłowo jest zapisywane. To jest bardzo ważne! Przesłuchanie może też trwać kilka godzin.

Wywiad jest głównym źródłem informacji o przyczynach wyjazdu z kraju pochodzenia. Cudzoziemiec może również składać wnioski dowodowe, czyli przedstawiać dowody na istnienie uzasadnionej obawy przed prześladowaniem czy też możliwością doznania poważnej krzywdy, może się powołać na powody ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej, które zaistniały w czasie pobytu w Polsce czy żądać przesłuchania świadków w swojej sprawie. Postępowanie o udzielenie ochrony międzynarodowej powinno zakończyć się w terminie 6 miesięcy. W praktyce postępowanie może trwać też dłużej lub krócej, w zależności od indywidualnej sytuacji wnioskodawcy.

Od dnia 30 września 2025 r. nastąpiło zawieszenie terminów na podstawie art. 100da ustawy o udzielaniu pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa) do 4 marca 2026 r. biegu terminów w postępowaniach o udzielenie ochrony międzynarodowej. Oznacza to że, w razie przedłużenia postępowania, nie można wnosić pognaleń oraz skarg na bezczynność.

Po przeprowadzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, Szef UDSC może wydać następujące decyzje o:

1. Nadaniu statusu uchodźcy

Decyzja o nadaniu statusu uchodźcy jest wydawana, gdy zostanie wykazane, że cudzoziemiec posiada uzasadnioną obawę przed prześladowaniem w kraju pochodzenia z powodu: rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub- przynależności do określonej grupy społecznej oraz że nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego kraju.

2. Udzieleniu ochrony uzupełniającej

Szef UDSC wyda decyzje o odmowie nadania statusu uchodźcy i o udzieleniu ochrony uzupełniającej, gdy ze zgromadzonego materiału wynika, że powrót do kraju pochodzenia może narazić cudzoziemca na rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy przez orzeczenie kary śmierci lub wykonanie egzekucji, tortury, niehumanitarne lub poniżające traktowanie albo karanie, lub istnieje poważne i zindywidualizowane zagrożenie dla życia lub zdrowia wynikające z powszechnego stosowania przemocy wobec ludności cywilnej w sytuacji międzynarodowego lub wewnętrznego konfliktu zbrojnego i ze względu na to ryzyko nie może lub nie chce korzystać z ochrony kraju pochodzenia.

3. Odmowie nadania statusu uchodźcy, gdy m.in:

- nie istnieje uzasadniona obawa przed prześladowaniem w kraju pochodzenia;
- cudzoziemiec korzysta z ochrony lub pomocy organów lub agencji Narodów Zjednoczonych innych niż Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców (UNHCR), pod warunkiem że w danych okolicznościach cudzoziemiec ma praktyczną i prawną możliwość powrotu na terytorium, gdzie taka ochrona lub pomoc jest dostępna, bez zagrożenia jego życia, bezpieczeństwa osobistego lub wolności;
- istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że cudzoziemiec popełnił zbrodnię przeciwko pokojowi, zbrodnię wojenną lub zbrodnię przeciwko ludzkości w rozumieniu prawa międzynarodowego,
- jest winny/a działań sprzecznych z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych określonymi w Preambule i art 1 i 2 Karty Narodów Zjednoczonych;
- popełnił zbrodnię o charakterze innym niż polityczny;
- jest uważany/a przez organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej za osobę mającą prawa i obowiązki związane z posiadaniem obywatelstwa polskiego;
- nie istnieje rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy;
- stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa lub społeczeństwa;
- popełnił inny czyn, który jest przestępstwem według prawa polskiego zagrożonym karą pozbawienia wolności, można odmówić udzielenia ochrony uzupełniającej, jeżeli opuścił on kraj pochodzenia wyłącznie w celu uniknięcia kary.

4. Umorzeniu postępowania gdy cudzoziemiec:

- oświadczy, że wycofuje wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej;
- nie stawiał się w ośrodku recepcyjnym w terminie 2 dni od dnia złożenia wniosku, a we wniosku nie wskazano innego adresu, pod którym będzie przebywał;
- opuścił ośrodek i nie powrócił do niego przez okres dłuższy niż 7 dni bez usprawiedliwionej przyczyny;
- opuścił bez zgody Szefa UDSC miejsce pobytu lub miejscowość określone w decyzji Szefa UDSC zwalniającej ze strzeżonego ośrodka lub z aresztu dla cudzoziemców lub nie zgłasza się w określonych odstępach czasu do organu wskazanego w tej decyzji;
- opuścił Polskę;
- nie stawiał się na przesłuchanie i nie wykazał w terminie 7 dni od dnia wyznaczonego na przesłuchanie, że niedopełnienie tego obowiązku było spowodowane okolicznościami, za które nie ponosi odpowiedzialności;
- małżonek cudzoziemca wycofał zgodę na złożenie wniosku w jego imieniu i w imieniu jego dzieci;

- dziecko, którego dotyczy wniosek, osiągnęło pełnoletność i nie wyraża zgody na prowadzenie postępowania wszczętego na podstawie wniosku złożonego w jego imieniu.

Jeśli postępowanie zostało umorzone, można w terminie 9 miesięcy od dnia wydania decyzji o umorzeniu postępowania wnieść o kontynuowanie go, a decyzja o umorzeniu postępowania wygasa z mocy prawa z dniem otrzymania przez UDSC oświadczenia. Jest to czynność jednorazowa.

Szef UDSC może uznać wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej za niedopuszczalny, gdy:

- inne państwo członkowskie udzieliło już wnioskodawcy ochrony międzynarodowej;
- państwo niebędące państwem członkowskim Unii Europejskiej jest uważane za kraj pierwszego azylu w odniesieniu do wnioskodawcy;
- jest kolejnym wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej i nie zaistniały, ani nie zostały przedstawione przez wnioskodawcę nowe dowody ani okoliczności faktyczne lub prawne, znacząco zwiększające prawdopodobieństwo udzielenia ochrony międzynarodowej;
- małżonek, który uprzednio wyraził zgodę na złożenie wniosku przez wnioskodawcę w jego imieniu, złożył odrębny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej i nie zachodzą okoliczności faktyczne dotyczące tego małżonka, uzasadniające złożenie odrębnego wniosku.

Osoba ubiegająca ma określone prawa i obowiązki w postępowaniu o udzieleniu ochrony międzynarodowej. Jest ona zobowiązana do przedstawienia niezbędnych informacji, udostępnienie dowodów, stawiania się na wezwanie organu, informowania o zmianie adresu!

Osoba ubiegająca ma prawo do:

- pomocy socjalnej,
- opieki medycznej,
- podjęcia pracy (po 6 miesiącach),
- pomocy w dobrowolnym powrocie,
- pomocy tłumacza,
- nieodpłatnej pomocy prawnej,
- informacji.

Otrzymanie decyzji – co dalej?

Jeśli cudzoziemiec otrzyma decyzję o odmowie nadania statusu uchodźcy i o odmowie udzielenia ochrony uzupełniającej, lub o umorzeniu postępowania cudzoziemiec ma prawo do złożenia odwołania do Rady do Spraw Uchodźców w ciągu 14 dni (7 dni w trybie przyspieszonym, 5 dni w przypadku umorzenia z powodu wycofania wniosku) od dnia otrzymania decyzji Szefa UDSC. Odwołanie wnosi za pośrednictwem Szefa UDSC, pisemnie, może zostać sporządzone w języku ojczystym wnioskodawcy. Odwołanie można wysłać listem poleconym, złożyć osobiście w siedzibie UDSC lub wysłać za pośrednictwem EPUAP.

Jeśli cudzoziemiec złoży odwołanie, ma prawo do pozostania w ośrodku otwartym, do pracy, pomocy socjalnej i opieki zdrowotnej do momentu wydania decyzji ostatecznej. Oznacza to, że cudzoziemiec, jeśli dalej chce otrzymywać świadczenia z UDSC, musi wnieść odwołanie. Może

je sporządzić w swoim języku lub udać się/skontaktować się z organizacją pozarządową udzielającą wsparcia prawnego. **Cudzoziemcowi przysługuje prawo do nieodpłatnej pomocy prawnej!**

Postępowanie odwoławcze toczy się przed innym organem: Radą do Spraw Uchodźców, która po rozpatrzeniu odwołania w sprawie może:

- przyznać jedną z form ochrony międzynarodowej,
- uchylić decyzję Szefa UDSC (sprawa wtedy wraca do Szefa UDSC,
- utrzymać decyzję UDSC o odmowie udzielenia ochrony międzynarodowej lub umorzeniu postępowania,
- umorzyć postępowanie.

Postępowanie ustawowo powinno trwać 60 dni, ale w praktyce zdarza się, że trwa dłużej.

Decyzja Rady jest decyzją ostateczną, zatem cudzoziemiec ma prawo złożyć skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w ciągu 30 dni od dnia otrzymania decyzji. Musi zostać sporządzona w języku polskim.

Jeśli została wydana decyzja pozytywna, która jest decyzją bezterminową (czyli ważną do momentu wydania decyzji ostatecznej o pozbawieniu ochrony), o nadaniu statusu uchodźcy lub udzieleniu ochrony międzynarodowej, **wydana zostanie karta pobytu:**

Cudzoziemcy posiadający status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą mają prawo do:

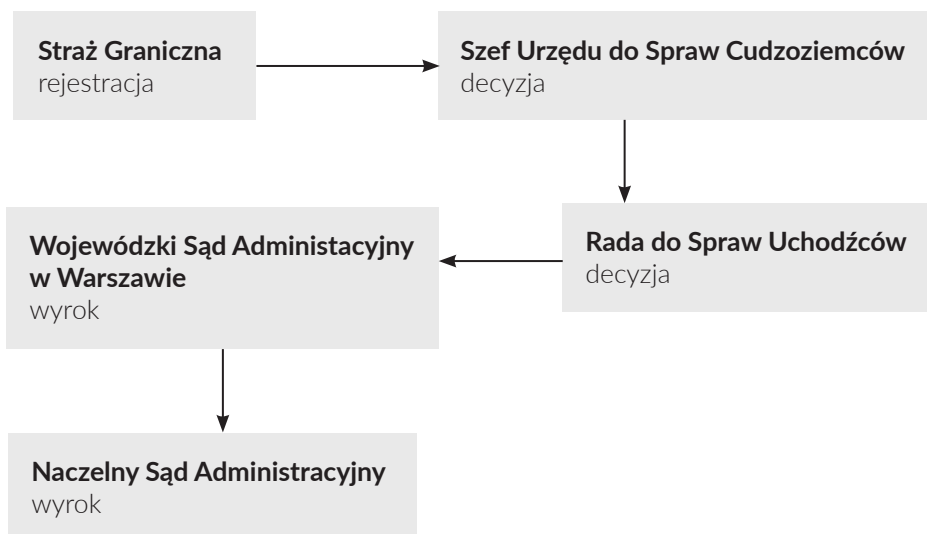
W przypadku ochrony uzupełniającej

— ważna 2 lata, (trzeba wypełnić wniosek, załączyć m.in. 3 swoje fotografie) po tym czasie należy wystąpić o wydanie nowej karty pobytu.

W przypadku nadania statusu uchodźcy

— ważna 3 lata, (trzeba wypełnić wniosek, załączyć m.in. 3 swoje fotografie) oraz genewski dokument podróży ważny 2 lata. Po tym czasie należy wystąpić tylko o nowe dokumenty.

- pracy i prowadzenia działalności gospodarczej,
- korzystania z pomocy społecznej na zasadach określonych w ustawie,
- złożenia wniosku o udzielenie Indywidualnego Programu Integracyjnego (IPI), podczas którego otrzyma wsparcie finansowe oraz poradnictwo specjalistyczne, w tym poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne oraz inne działania wspierające proces integracji – cudzoziemiec musi się zgłosić do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w miejscu zamieszkania w ciągu tylko 60 dni od dnia otrzymania decyzji,
- połączenia z rodziną w postępowaniu o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy,
- złożenia po 5 latach nieprzerwanego pobytu w Polsce (na podstawie decyzji o udzieleniu ochrony uzupełniającej, liczonym przed złożeniem wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej) wniosku o udzielenie mu zezwolenia na pobyt stały. Do tego okresu wlicza się okres pobytu w Polsce w toku postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, nawet jeżeli cudzoziemiec przebywała w tym okresie w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców,

- do złożenia wniosku o uznanie za obywatela polskiego (po upływie co najmniej 2 lat nieprzerwanego pobytu na podstawie zezwolenia na pobyt stały uzyskanego w związku z posiadaniem statusu uchodźcy, lub po 3 latach w przypadku posiadania ochrony uzupełniającej).

Zgoda na pobyt ze względów humanitarnych oraz na pobyt tolerowany

Oba tytuły pobytowe są związane z postępowaniem o zobowiązaniu do powrotu do kraju pochodzenia. Decyzja ta (potocznie określana jako postępowanie deportacyjne lub wydalenkowe) jest wydawana z wielu powodów m.in. gdy cudzoziemiec:

- przebywa lub przebywał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez ważnej wizy lub innego ważnego dokumentu uprawniającego go do wjazdu na to terytorium i pobytu na nim, jeżeli wiza lub inny dokument są lub były wymagane, lub
- nie opuścił terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po wykorzystaniu dopuszczalnego okresu jego pobytu na terytorium wszystkich lub niektórych państw obszaru Schengen, do którego był uprawniony bez konieczności posiadania wizy, w każdym okresie 180 dni, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej, lub
- nie opuścił terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po wykorzystaniu dopuszczalnego okresu jego pobytu wskazanego w wizie Schengen w każdym okresie 180 dni, lub po wykorzystaniu dopuszczalnego okresu pobytu na podstawie wizy krajowej, lub
- wykonuje lub w dniu wszczęcia kontroli legalności wykonywania pracy prowadzonej przez uprawniony do tego organ wykonywał pracę bez odpowiedniego zezwolenia na pracę lub

oświadczenia o powierzeniu pracy cudzoziemcowi wpisanego do ewidencji oświadczeń, lub

- podjął działalność gospodarczą niezgodnie z przepisami obowiązującymi w tym zakresie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- nie posiada środków finansowych niezbędnych do pokrycia kosztów pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podróży powrotnej do państwa pochodzenia lub zamieszkania albo tranzytu przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do państwa trzeciego, które udzieli pozwolenia na wjazd, i nie wskazał wiarygodnych źródeł uzyskania takich środków finansowych, lub
- obowiązuje wpis danych cudzoziemca do wykazu cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany, lub
- dane cudzoziemca znajdują się w Systemie Informacyjnym Schengen do celów odmowy wjazdu i pobytu, jeżeli cudzoziemiec przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach ruchu bezwizowego lub na podstawie wizy Schengen, z wyłączeniem wizy upoważniającej tylko do wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i pobytu na tym terytorium, lub
- wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego lub interes Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę wbrew przepisom lub
- został skazany prawomocnym wyrokiem w Rzeczypospolitej Polskiej na karę pozbawienia wolności podlegającą wykonaniu i istnieją podstawy do przeprowadzenia postępowania w sprawie przekazania go za granicę w celu wykonania orzeczonej wobec niego kary, lub
- przebywa poza strefą przygraniczną, w której zgodnie z zezwoleniem na przekraczanie granicy w ramach małego ruchu granicznego może przebywać, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej, lub
- przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po upływie okresu pobytu, do którego był uprawniony na podstawie zezwolenia na przekraczanie granicy w ramach małego ruchu granicznego, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej, lub
- została wydana decyzja o odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej, o uznaniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej za niedopuszczalny, o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej lub decyzja o pozbawieniu go statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej.

Decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu wydaje z urzędu, lub na wniosek pewnych organów, komendant oddziału/placówki Straży Granicznej właściwy ze względu na siedzibę organu występującego z wnioskiem albo miejsce pobytu cudzoziemca. Bardzo często decyzje są wydawane tego samego dnia, gdy nastąpiło zatrzymanie cudzoziemca.

Odwołanie od decyzji o zobowiązaniu do powrotu należy skierować do Komendanta Głównego Straży Granicznej/Szefa UDSC w ciągu 7 dni od dnia doręczenia decyzji. Postępowanie pierwszej i drugiej instancji może trwać od jednego dnia do kilku lat, a w czasie trwania tego postępowania cudzoziemiec **nie ma prawa do pomocy społecznej**.

Zgoda na pobyt ze względów humanitarnych jest udzielana w czasie trwania postępowania o zobowiązaniu do powrotu lub po zakończeniu tego postępowania, jeśli pojawiły się nowe okoliczności, przez Straż Graniczną/Szefa UDSC.

Zgoda jest udzielana, jeśli w czasie trwania postępowania zostanie stwierdzone, że wydalenie cudzoziemca może nastąpić jedynie do państwa, w którym, w rozumieniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.:

- zagrożone byłoby jego prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego lub mógłby on zostać poddany torturom albo niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, lub
- mógłby być zmuszony do pracy, lub
- mógłby być pozbawiony prawa do rzetelnego procesu sądowego albo być ukarany bez podstawy prawnej, lub
- naruszałoby jego prawo do życia rodzinnego lub prywatnego, w rozumieniu przepisów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., lub
- naruszałoby prawa dziecka, określone w Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., w stopniu istotnie zagrażającym jego rozwojowi psychofizycznemu.

W przypadku odmowy udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych należy wnieść odwołanie w ciągu 7 dni. Postępowanie odwoławcze może trwać od kilku miesięcy do kilku lat, a w czasie jego trwania cudzoziemiec nie ma prawa do korzystania z pomocy społecznej.

Po otrzymaniu decyzji pozytywnej: czyli o udzieleniu zgody na pobyt ze względów humanitarnych (w decyzji jest mowa o odmowie zobowiązania do powrotu) cudzoziemiec przebywa w Polsce legalnie i musiawnioskować o wydanie mu karty pobytu. Ma prawo do pracy, prowadzenia działalności gospodarczej oraz niektórych świadczeń pomocy społecznej.

Zgoda na pobyt ze względów humanitarnych jak i zgoda na pobyt tolerowany jest tytułem bezterminowym. Może zostać cofnięta lub wygasnąć z mocy ustawy.

Straż Graniczna udziela cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany:

- w przypadku gdy zachodzą okoliczności do odmowy udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych, lub
- gdy zobowiązanie do powrotu jest niewykonalne z przyczyn niezależnych od organu właściwego do przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu i od cudzoziemca, lub
- gdy zobowiązanie do powrotu może nastąpić jedynie do państwa, do którego wydanie go jest niedopuszczalne na mocy orzeczenia sądu albo z uwagi na rozstrzygnięcie Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie odmowy wydania cudzoziemca.

Cudzoziemiec, który otrzyma zgodę na pobyt tolerowany, ma prawo do pomocy społecznej w ograniczonym zakresie, może pracować oraz prowadzić działalność gospodarczą. W przypadku odmowy wydania zgody, przysługuje odwołanie w ciągu 7 dni od doręczenia decyzji.

Procedury legalizacyjne: czasowe i stałe: pobyt stały i rezydenta długoterminowego.

Zezwolenie na pobyt czasowy

Cudzoziemiec może ubiegać się o zezwolenie na pobyt czasowy, jeśli zamierza przebywać w Polsce dłużej niż 3 miesiące i spełnia warunki określone w przepisach. Najczęstsze powodami składania wniosku o pobyt czasowy to:

- Praca – zawarcie umowy o pracę/zlecenie z polskim pracodawcą,
- Studia – podjęcie lub kontynuowanie studiów w Polsce,
- Prowadzenie działalności gospodarczej,
- Połączenie z rodziną – np. małżeństwo z obywatelem RP lub cudzoziemcem mającym inny tytuł pobytowy.
- Inne przyczyny to np. staż, wolontariat, nauka języka polskiego, udział w programach UE (np. Erasmus).

Postępowanie jest płatne i prowadzone przez Wojewodę **właściwego ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca**. W przypadku toczącego się postępowania odwoławczego (gdy została wydania decyzja negatywna), właściwy jest Szef UDSC.

Postępowanie jest wszczynane na wniosek składany przez cudzoziemca osobiście, nie później niż w ostatnim dniu legalnego pobytu na terytorium Polski. Wniosek można wysłać też pocztą (listem poleconym), ale wtedy cudzoziemiec dostanie wezwanie do osobistego stawiennictwa w celu złożenia odcisków linii papilarnych.

Wraz z wnioskiem (formularz) należy złożyć, m.in.:

- zdjęcia biometryczne,
- dokument podróży (paszport),
- dokumenty uzasadniające cel pobytu (np. umowa o pracę, zaświadczenie ze szkoły),
- dowód opłaty skarbowej (340 zł – praca, 440 zł – działalność gospodarcza)

Po złożeniu wniosku, jest on wraz z załączonymi dokumentami weryfikowany – czy jest prawidłowo wypełniony i czy nie występują braki formalne.

Urząd Wojewódzki może:

- wezwać do uzupełnienia braków formalnych wniosku,
- zażądać przesłania dodatkowych dokumentów,
- przeprowadzić wywiad lub kontrolę miejsca zamieszkania,
- wystąpić o wydanie opinii o cudzoziemcy (np. do Straży Granicznej, ABW, Policji).

Postępowanie może trwać od kilku tygodni do kilku lat, jeśli trwa postępowanie odwoławcze.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, Urząd może wydać decyzję o m.in:

- Udzieleniu zezwolenia na pobyt czasowy,
- Odmowie udzielenia zezwolenia,
- Odmowie wszczęcia postępowania.

W przypadku decyzji pozytywnej, wydawana jest **karta pobytu** (koszt: 100 zł). Po kilku tygodniach (zazwyczaj 2–4 tygodnie po decyzji), karta jest gotowa do odbioru w urzędzie.

Jeśli została wydana decyzja odmowna, wnioskującemu przysługuje odwołanie do UDSC w terminie 14 dni od daty doręczenia decyzji. Można je wnieść osobiście, listownie (listem poleconym) lub za pośrednictwem ePUAP.

Wojewoda przekazuje odwołanie do Szefa UDSC w ciągu 7 dni od dnia otrzymania, chyba że zdecyduje się sam zmienić swoją decyzję (tzw. autokontrola). Szef UDSC analizuje sprawę ponownie, może wezwać cudzoziemca do uzupełnienia dokumentów lub przeprowadzić postępowanie wyjaśniające.

Szef UDSC może:

- utrzymać decyzję wojewody w mocy,
- uchylić decyzję wojewody,
- uchylić decyzję i umorzyć postępowanie.

Postępowanie odwoławcze może trwać nawet kilka miesięcy. Jeśli wniosek został złożony w czasie legalnego pobytu, cudzoziemiec może legalnie przebywać w Polsce do czasu zakończenia postępowania (nawet jeśli wiza się skończy).

Zezwolenie na pobyt stały oraz zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE

○ **zezwolenie na pobyt stały** może się ubiegać m.in.:

- małżonek obywatela RP (co najmniej 3 lata pożycia + 2 lata pobytu na podstawie pobytu czasowego),
- dziecko cudzoziemca z pobytem stałym lub obywatelstwem RP,
- osoba polskiego pochodzenia,
- posiadacz Karty Polaka,
- ofiara handlu ludźmi (po co najmniej 1 roku pobytu na podstawie zgody czasowej),
- osoba objęta ochroną międzynarodową lub humanitarną.

Postępowanie wygląda podobnie do postępowania w sprawie udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy.

○ **zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego** może się ubiegać cudzoziemiec przebywający legalnie i nieprzerwanie przez co najmniej 5 lat w Polsce (lub innym kraju UE i ostatnie 2 lata w Polsce). Musi posiadać stabilne i regularne źródło dochodu, ubezpieczenie zdrowotne i znajomość języka polskiego (poziom minimum B1 – potwierdzona certyfikatem państwowym).

Postępowanie wygląda podobnie do postępowania w sprawie udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy.

Specjalne rozwiązania dla cudzoziemców z Ukrainy

Parlament RP przyjął, a Prezydent podpisał nowelizację ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, która przedłuża okres obowiązywania regulacji krajowych dotyczących ochrony czasowej dla obywateli Ukrainy do 4 marca 2026 r. Ustawa weszła w życie 30 września 2025 r. W praktyce oznacza to zachowanie legalności pobytu oraz związanych uprawnień (dostęp do pracy, opieki zdrowotnej, edukacji) na czas wskazany w ustawie, przy jednoczesnym wprowadzeniu kilku zmian proceduralnych oraz modyfikacji niektórych form wsparcia społecznego. Wiele dokumentów (karty pobytu, wize krajowe, zezwolenia) zostało objętych automatycznym przedłużeniem ważności na okres obowiązywania ochrony zgodnie z zapisami nowelizacji – co ułatwia kontynuowanie legalnego pobytu oraz podjęcie pracy.

WAŻNE: Prezydent zapowiedział, że po 4 marca 2026 roku wszelkie ułatwienia dla obywateli Ukrainy zostaną zlikwidowane i będą oni traktowani jak wszyscy inni cudzoziemcy.

Kim jest osoba z PESEL UKR?

To obywatel Ukrainy (lub członek jego najbliższej rodziny, który nie musi mieć obywatelstwa ukraińskiego), który:

- przybył do Polski po 24 lutego 2022 r. z powodu działań wojennych w Ukrainie,
- zarejestrował się w systemie PESEL i otrzymał status UKR,
- przebywa legalnie w Polsce,

Status UKR daje prawo do:

- pracy, prowadzenia działalności gospodarczej,
- rejestracji jako osoba bezrobotna/poszukująca pracy
- ochrony zdrowia (z licznymi wyjątkami, np. leczenie stomatologiczne, leczenie uzdrowskowe, programy lekowe),
- wsparcia z systemu pomocy społecznej,
- wsparcia finansowego, należy jednak za każdym razem sprawdzić jakie są ograniczenia (przykładowo, dostęp do świadczenia 800+ będzie powiązany z obowiązkiem pracy, uczęszczania dzieci do polskiej szkoły i uzyskiwania zarobków we wskazanej kwocie).

Kryzys bezdomności – jakiej pomocy mogą oczekiwać osoby z PESEL UKR?

Osoby posiadające PESEL UKR mają pełne prawo do świadczeń z pomocy społecznej, w tym tych dostępnych dla osób bezdomnych.

Obywatel Ukrainy w kryzysie bezdomności powinien:

- Udać się do najbliższego Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS) lub Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) – nawet jeśli nie posiada meldunku,
- Zgłosić się do placówki noclegowej (np. schroniska, noclegowni, ogrzewalni),
- W sytuacji nagłej, skontaktować się z Strażą Miejską, Policją lub numerem 112.

Pracownik socjalny przeprowadzi wywiad środowiskowy i zaplanuje pomoc.

Dokumenty niezbędne do skutecznego udzielenia wsparcia:

- Dokument tożsamości: paszport ukraiński, karta pobytu lub zaświadczenie o nadaniu PESEL UKR,
- Deklaracja o dochodach lub innych źródłach utrzymania (w niektórych przypadkach),
- Dokumentacja związana z miejscem zamieszkania (np. umowa najmu),
- Inne niezbędne dokumenty, adekwatne do pomocy, o jaką ubiega się osoba.

Brak adresu zameldowania lub ubezpieczenia nie stanowi przeszkody w uzyskaniu pomocy w formie schronienia

Problemy i ograniczenia (praktyka)

- Część schronisk ogranicza dostęp dla cudzoziemców, np. ze względu na barierę językową,
- Brak adresu zamieszkania może utrudniać dostęp do niektórych form pomocy (np. zasiłki),
- Niektóre OPS wymagają zaświadczenia o braku dochodu (forma zaświadczenia zależy od instytucji).
- Brakuje dedykowanych placówek noclegowych dla kobiet z Ukrainy z dziećmi (po wygaśnięciu zakwaterowania wojewody lub w organizacjach pozarządowych).

Forma pomocy	Dostępność dla osób ze statusem UKR
Schronienie (schronisko, noclegownia)	TAK
Ogrzewalnia	TAK
Pomoc rzeczowa (odzież, żywność, leki)	TAK
Poradnictwo specjalistyczne i socjalne	TAK
Pomoc interwencyjna i doraźna	TAK
Indywidualny program wychodzenia z bezdomności (IPWzB)	TAK
Udział w mieszkaniach wspieranych/treningowych	TAK – w praktyce ograniczony ze względu na liczbę lokali

Zakwaterowanie dla cudzoziemców w kryzysie bezdomności

Zakwaterowanie dla cudzoziemców znajdujących się w kryzysie bezdomności stanowi jedno z kluczowych wyzwań współczesnej polityki społecznej w Polsce. Złożoność tego problemu wynika zarówno z rosnącej liczby migrantów i uchodźców przebywających na terytorium kraju, jak i ze specyfiki ich sytuacji prawnej, społecznej i ekonomicznej. Cudzoziemcy, którzy tracą dach nad głową, bądź od przybycia do Polski praktycznie go nie posiadają, nierzadko napotykają dodatkowe bariery w dostępie do systemu wsparcia – w tym bariery językowe, administracyjne oraz brak wiedzy o przysługujących im uprawnieniach.

W odpowiedzi na te potrzeby konieczne jest tworzenie rozwiązań, które nie tylko zapewnią tymczasowe schronienie, ale także umożliwią skuteczną integrację społeczną i wychodzenie z bezdomności w sposób trwały i godny. W ramach systemu funkcjonują różne możliwości wsparcia osób w kryzysie bezdomności, od zabezpieczenia najbardziej podstawowych potrzeb, aż do wsparcia w zakresie docelowego zakwaterowania. W tym dziale omówimy istniejące w systemie formy pomocy.

Ogrzewalnia

Ogrzewalnia to placówka, która umożliwia tymczasowe schronienie przed zimnem w porze nocnej, a czasami także w ciągu dnia. Jest to najbardziej podstawowa forma pomocy dla osób w kryzysie bezdomności, zwłaszcza w okresie zimowym.

Działalność ogrzewalni reguluje rozporządzenie ministra rodziny, pracy i polityki społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni.

W odróżnieniu od schronisk i noclegowni, ogrzewalnie nie oferują łóżek ani miejsc do spania, a ich funkcja sprowadza się głównie do zapewnienia ciepła i bezpieczeństwa w niskich temperaturach.

Czy cudzoziemcy mogą korzystać z ogrzewalni?

Tak. Dostęp do ogrzewalni jest otwarty i nie wymaga skierowania ani spełniania formalnych warunków prawnych, takich jak obywatelstwo czy legalność pobytu. Ogrzewalnie funkcjonują w trybie pomocy interwencyjnej – osoba potrzebująca po prostu przychodzi do placówki i zostaje przyjęta, o ile są dostępne miejsca. W praktyce oznacza to, że każda osoba bezdomna, niezależnie od obywatelstwa i statusu pobytowego, może korzystać z ogrzewalni, szczególnie w sezonie zimowym.

Jakie wsparcie oferuje ogrzewalnia?

- możliwość przebywania w ciepłym pomieszczeniu (najczęściej w godzinach wieczornych i nocnych, czasem także dziennych),
- dostęp do toalet i umywalek,
- gorącą herbatę, napoje lub zupę (w niektórych placówkach),
- możliwość wymiany lub otrzymania ciepłej odzieży,
- informację o innych formach pomocy, np. schroniskach lub noclegowniach.

Kryteria standardu	Normy
Okres świadczonych usług	Ogrzewalnia świadczy usługi w okresie od 1 października do 30 kwietnia, przez 7 dni w tygodniu, w godzinach od 18:00 do 8:00 lub przez całą dobę – jeżeli na terenie gminy nie funkcjonuje noclegownia
Forma świadczonej usługi	Możliwość ogrzania się w pomieszczeniu, którego temperatura nie jest niższa niż 18°C
Zakres usług	Zapewnienie gorącego napoju, umożliwienie wymiany odzieży, zapewnienie dezynfekcji i dezynsekcji odzieży w przypadku braku możliwości jej wymiany, opieka opiekuna (1 opiekun na maksymalnie 50 osób)
Powierzchnia przypadająca na jedną osobę	Nie mniej niż 2m ² /osobę
Wypożyczenie miejsc pobytowych	Osoba przebywająca w ogrzewalni ma zapewnione miejsce siedzące w postaci krzesła o łatwo zmywalnej powierzchni

Niektóre ogrzewalnie oferują również kontakt z pracownikiem socjalnym lub streetworkerem, który może pomóc cudzoziemcom uzyskać dalsze wsparcie.

Czy są jakieś wymagania, by skorzystać z ogrzewalni?

- najczęściej zakaz przebywania pod wpływem alkoholu lub środków odurzających (choć niektóre placówki dopuszczają osoby nietrzeźwe w bezpiecznym stanie),
- przestrzeganie regulaminu placówki (zachowanie porządku, szacunek wobec innych, brak agresji),
- czasem zgoda na kontrolę osobistą przy wejściu (np. dla zapewnienia bezpieczeństwa).

W jakich godzinach działają ogrzewalnie?

Większość ogrzewalni działa w sezonie zimowym (od listopada do marca) i jest otwarta: od wieczora do rana (np. 18:00–8:00). Godziny mogą różnić się w zależności od placówki i miasta. Niektóre ogrzewalnie są otwarte także w ciągu dnia – zwłaszcza przy ekstremalnie niskich temperaturach.

Gdzie szukać ogrzewalni?

Ogrzewalnie znajdują się najczęściej w większych miastach. Informacje można uzyskać:

- w ośrodkach pomocy społecznej (OPS/MOPS),
- u streetworkerów i pracowników socjalnych,
- dzwoniąc pod bezpłatny numer kryzysowy 987 (infolinia wojewódzkiego centrum zarządzania kryzysowego),
- na stronach internetowych urzędu miasta lub organizacji pozarządowych (np. Caritas, PCK, MONAR),
- w punktach interwencji kryzysowej lub jadłodajniach dla osób w kryzysie bezdomności

Noclegownia

Noclegownia to placówka zapewniająca osobom bezdomnym tymczasowe schronienie w godzinach nocnych, czyli miejsce do spania, możliwość umycia się, a w niektórych przypadkach – otrzymania ciepłego napoju lub posiłku. Noclegownia nie świadczy całodobowych usług opiekuńczych – jest to forma krótkoterminowej, doraźnej pomocy.

Zgodnie z rozporządzeniem ministra rodziny, pracy i polityki społecznej¹ z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni, noclegownia:

Czy cudzoziemcy mogą korzystać z noclegowni?

Tak. Dostęp do noclegowni nie jest ograniczony wyłącznie do obywateli polskich. Zgodnie z art. 5 i 5a ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna w formie schronienia może być udzielona osobie posiadającej obywatelstwo polskie lub cudzoziemcowi, który: posiada w Polsce status uchodźcy, korzysta z ochrony uzupełniającej, posiada zgodę na pobyt ze względów humanitarnych, posiada zgodę na pobyt tolerowany, przebywa na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznościami określonymi w art. 159 ust. 1 pkt

1 lit. c lub d ustawy o cudzoziemcach (dotyczy m.in. ofiar handlu ludźmi), przebywa na podstawie zezwolenia na pobyt stały lub długoterminowego rezydenta UE, obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członkom ich rodzin¹.

Kryteria standardu	Normy
Okres świadczonych usług	Noclegownia czynna jest cały rok, przez 7 dni w tygodniu, w godzinach: od 1 października do 31 marca od 18:00 do 8:00, od 1 kwietnia do 30 września od 19:00 do 7:00
Forma świadczonej usługi	Tymczasowe schronienie w postaci miejsca do spania w ogrzewanym pomieszczeniu, którego temperatura nie jest niższa niż 20°C
Zakres usług	Umożliwienie spożycia posiłku i zapewnienie gorącego napoju, umożliwienie skorzystania z prysznica i wymiany odzieży, zapewnienie dezynfekcji i dezynsekcji odzieży w przypadku braku możliwości jej wymiany, 1 opiekun na maksymalnie 50 osób
Powierzchnia przypadająca na jedną osobę	Nie mniej niż 3m ² /osobę W pomieszczeniach z łózkami piętrowymi nie mniej niż 2m ² /osobę
Wypożyczenie miejsc pobytowych	Pomieszczenia noclegowe z co najmniej 1 otwieranym oknem na pomieszczenie lub wentylacją przewidzianą dla pomieszczeń mieszkalnych bez otwieranych okien. Pomieszczenia noclegowe ze swobodnym dostępem do łóżek. Miejsca do spania wyposażone w materac i komplet pościeli (tj. poduszkę, koc, prześcieradło i pokrycie na koc)
Jadalnia/świetlica	Pomieszczenie do spożywania posiłków, które poza porami posiłków może pełnić funkcję świetlicy lub sali spotkań grupowych
Magazyn odzieży, bielizny, pościeli	Pomieszczenia wyposażone w regały, szafy i inne meble umożliwiające wymianę ubrań
Pralnia	Wydzielone pomieszczenie wyposażone w co najmniej 1 pralkę na 30 osób

Jak skorzystać z noclegowni?

Cudzoziemiec przebywający w kryzysie bezdomności nie musi posiadać skierowania z ośrodka pomocy społecznej, by zostać przyjętym do noclegowni. Noclegownie przyjmują osoby w potrzebie bez formalnych procedur – w ramach pomocy interwencyjnej.

¹ w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin posiadającym zaświadczenie, o którym mowa w art. 41a ust. 1 tej ustawy.

Placówki mają obowiązek przyjmowania osób w godzinach ich otwarcia – zazwyczaj od wieczora do rana. Niekiedy mogą jednak pojawić się ograniczenia dotyczące przyjmowania po określonej godzinie; warto dowiedzieć się, jakie są zasady funkcjonowania konkretnej placówki.

W razie wątpliwości co do stanu zdrowia lub potrzeby udzielenia innego rodzaju pomocy, placówka może współdziałać z ośrodkiem pomocy społecznej lub służbami medycznymi.

Jakie warunki trzeba spełnić, by skorzystać z noclegowni?

Wymogi mogą się różnić w zależności od placówki, ale najczęściej wymagane jest:

- trzeźwość (większość placówek odmawia przyjęcia osobom pod wpływem alkoholu lub środków odurzających),
- przestrzeganie regulaminu placówki,
- zgoda na podstawową kontrolę osobistą (np. w celu zapewnienia bezpieczeństwa innym osobom),
- zachowanie porządku i szacunku wobec innych.

Niektóre placówki oferują również pomoc socjalną, np. kontakt z pracownikiem socjalnym, wsparcie psychologiczne, informacje o dalszej pomocy (np. schroniskach, programach reintegracyjnych).

Gdzie szukać noclegowni?

Noclegownie działają w większości dużych miast. Informacji na temat dostępnych miejsc można szukać:

- na stronach internetowych urzędów miast lub organizacji pozarządowych,
- w miejskim ośrodku pomocy społecznej (MOPS),
- u streetworkerów (pracowników socjalnych działających w terenie),
- pod numerem infolinii 987 (numer całodobowej infolinii wojewódzkiego centrum zarządzania kryzysowego),
- w parafiach lub punktach charytatywnych Caritas, PCK, i itp.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Ośrodki interwencji kryzysowej (OIK) to placówki, które udzielają natychmiastowej, krótkoterminowej pomocy osobom znajdującym się w nagłym kryzysie życiowym – bez względu na jego przyczynę (np. przemoc domowa, bezdomność, śmierć bliskiego, deportacja, konflikt rodzinny, nagła utrata miejsca zamieszkania).

Ich głównym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa i podstawowych warunków egzystencji, a także udzielenie wsparcia psychologicznego, socjalnego i prawnego.

Jakie formy pomocy oferuje OIK?

Zgodnie z art. 47 ustawy o pomocy społecznej, ośrodek interwencji kryzysowej zapewnia:

- natychmiastowe schronienie (czasowe, w bezpiecznych warunkach), zazwyczaj na okres do 3 miesięcy,
- pomoc psychologiczną i terapeutyczną,
- poradnictwo prawne i socjalne,

- wsparcie w wyjściu z sytuacji kryzysowej (np. pomoc w uzyskaniu mieszkania, świadczeń, kontakt z OPS, kuratorem, sądem),
- możliwość kontaktu z tłumaczem lub wsparcie językowe (w niektórych placówkach).

Mogą oferować też (ale nie jest to standard):

- gorący posiłek,
- czyste ubranie,
- pomoc w kontakcie z lekarzem, policją, sądem rodzinnym lub ambasadą.

Kto może skorzystać z pomocy OIK? (art. 47 pkt. 3a)

Pomoc udzielana jest każdej osobie znajdującej się w kryzysie, niezależnie od obywatelstwa. Nie ma konieczności posiadania meldunku ani uregulowanego statusu pobytowego.

Cudzoziemcy również mogą skorzystać z pomocy w OIK, zwłaszcza gdy:

- doświadczają przemocy domowej,
- zostali wyrzuceni z miejsca zamieszkania,
- są ofiarami handlu ludźmi,
- przebywają z dziećmi w sytuacji zagrożenia,
- nie mają gdzie nocować i wymagają natychmiastowej pomocy.

Czy wymagane jest skierowanie?

Nie zawsze. W sytuacjach nagłych można zgłosić się do OIK bez skierowania – wystarczy bezpośredni kontakt telefoniczny lub osobisty. Po udzieleniu pomocy, ośrodek może się skontaktować z ośrodkiem pomocy społecznej, by ustalić dalsze działania. Często jest tak, że do OIK należy się zgłosić w ciągu dnia, gdyż nie prowadzą one przyjęć interwencyjnych w nocy.

Jak długo można przebywać w OIK?

Pobyt w ośrodku interwencji kryzysowej jest krótkoterminowy – zwykle od kilku dni do maksymalnie 3 miesięcy. W tym czasie celem jest:

- stabilizacja emocjonalna i bytowa osoby w kryzysie,
- zaplanowanie dalszego wsparcia (np. przejście do schroniska, domu samotnej matki, uzyskanie pomocy finansowej, prawnej).

Czy OIK są bezpieczne dla cudzoziemców z dziećmi lub ofiar przemocy?

Tak. Część ośrodków interwencji kryzysowej posiada wydzielone, zabezpieczone części dla kobiet z dziećmi, ofiar przemocy domowej lub osób zagrożonych. Oferują tam:

- opiekę nad dziećmi,
- konsultacje psychologiczne,
- kontakt z grupami wsparcia lub policją.

Gdzie szukać ośrodków interwencji kryzysowej?

W każdym województwie działa co najmniej jeden powiatowy lub wojewódzki OIK.

Informacje można uzyskać:

- w ośrodku pomocy społecznej (OPS),
- pod numerem infolinii kryzysowej 987 (czynna całą dobę),
- od streetworkerów, organizacji pozarządowych, kuratorów sądowych,
- w szpitalach, komisariatach policji, placówkach Straży Granicznej.

Schronisko dla osób w kryzysie bezdomności

Schronisko to placówka oferująca osobom bezdomnym tymczasowe miejsce pobytu całodobowego wraz z dostępem do podstawowych świadczeń. W odróżnieniu od noclegowni, schronisko świadczy pełniejsze wsparcie, umożliwiając także prowadzenie pracy socjalnej oraz pomoc w wychodzeniu z bezdomności.

Czy cudzoziemcy mogą korzystać ze schronisk?

Tak, ale dostęp do schronisk wymaga zazwyczaj skierowania z ośrodka pomocy społecznej (w postaci decyzji administracyjnej), który ocenia sytuację życiową osoby ubiegającej się o pomoc. Skierowanie jest wydawane po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego.

Zgodnie z art. 5 i 5a ustawy o pomocy społecznej, cudzoziemcy mogą korzystać z pomocy w formie schronienia, jeżeli mają miejsce zamieszkania i przebywają w Polsce:

- na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, niektórych zezwoleń na pobyt czasowy
- posiadają status uchodźcy lub korzystają z ochrony uzupełniającej,
- w związku z uzyskaniem w Polsce zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany,
- są ofiarami handlu ludźmi,
- są obywatelami UE/EFTA jeśli posiadają prawo pobytu lub prawo stałego pobytu w Polsce.

Jak uzyskać miejsce w schronisku?

W większości przypadków potrzebne jest:

- zgłoszenie się do ośrodka pomocy społecznej (OPS/MOPS) właściwego dla miejsca pobytu,
- przeprowadzenie wywiadu środowiskowego przez pracownika socjalnego,
- wydanie decyzji administracyjnej o przyznaniu pomocy w formie miejsca w schronisku,
- przekazanie do schroniska skierowania i potwierdzenia prawa do świadczeń.

Niektóre placówki przyjmują również osoby w trybie interwencyjnym, ale najczęściej na krótki okres i pod warunkiem późniejszego uregulowania pobytu poprzez OPS.

Jakie wsparcie oferują schroniska?

Zgodnie z przepisami rozporządzenia, schroniska zapewniają m.in.:

- całodobowe miejsce pobytu (łóżko, ogrzewane pomieszczenie),
- codzienny posiłek (min. jeden, często więcej),
- dostęp do łazienki, prysznic, pralni,
- możliwość otrzymania odzieży,
- wsparcie pracownika socjalnego i pomoc w uzyskaniu dokumentów, świadczeń, leczenia,
- udział w programach aktywizujących, np. reintegracja zawodowa.

Niektóre schroniska prowadzone przez organizacje pozarządowe oferują też pomoc psychologiczną, kursy językowe, poradnictwo prawne, wsparcie dla ofiar przemocy, itp. lub tego typu działania prowadzone są we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Zgodnie z rozporządzeniem ministra rodziny, pracy i polityki społecznej¹ z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni noclegowni, schronisko:

Kryteria standardu	Normy
Okres świadczonych usług	Schronisko świadczy usługi przez cały rok, przez 7 dni w tygodniu
Forma świadczonej usługi	Możliwość całodobowego przebywania w schronisku, w tym zapewnienie miejsca do spania w ogrzewanym pomieszczeniu, którego temperatura nie jest niższa niż 20°C
Zakres usług	Możliwość spożycia posiłku oraz dostęp do pomieszczenia kuchennego umożliwiającego samodzielne przygotowanie posiłku i gorącego napoju. Możliwość skorzystania z prysznica, wymiany odzieży. Możliwość prania i suszenia odzieży. Zapewnienie dezynfekcji i dezynsekcji odzieży w przypadku braku możliwości jej wymiany. Zapewnienie informacji o dostępnych formach pomocy, a w razie potrzeby pomoc w jej zorganizowaniu. Zapewnienie usług aktywizacyjnych ukierunkowanych na wzmacnianie aktywności społecznej, uzyskanie samodzielności życiowej i wyjście z bezdomności. Wzmacnianie aktywności społecznej może być realizowane m.in. przez: – trening umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych, – trening umiejętności interpersonalnych i umiejętności rozwiązywania problemów, – uczestnictwo w grupach wsparcia. Uzyskanie samodzielności życiowej i wyjście z bezdomności może być realizowane m.in. przez: – zajęcia przygotowujące do podjęcia zatrudnienia, – trening gospodarowania własnym budżetem, – trening prowadzenia gospodarstwa domowego, – uczestnictwo w zajęciach centrum lub klubu integracji społecznej (1 opiekun i 1 pracownik socjalny na maksymalnie 50 osób)
Powierzchnia przypadająca na jedną osobę	Nie mniej niż 4 m ² /osobę. W pomieszczeniach z łóżkami piętrowymi nie mniej niż 3 m ² /osobę
Wyposażenie pomieszczeń mieszkalnych	Pomieszczenia mieszkalne mają co najmniej 1 okno, zapewniają swobodny dostęp do łóżek wyposażonych w materac i komplet pościeli (tj. poduszkę, koc, prześcieradło i pokrycie na koc) oraz dostęp do szafy
Kuchnia do sporządzania indywidualnych posiłków	Wydzielone pomieszczenie do samodzielnego przygotowywania posiłków wyposażone w co najmniej jedną kuchenkę i lodówkę oraz szafki kuchenne
Jadalnia/świetlica	Pomieszczenie do spożywania posiłków, które poza porami posiłków może pełnić funkcję świetlicy lub sali spotkań grupowych
Pralnia i suszarnia	Pomieszczenie na pralnię i suszarnię, wyposażone w co najmniej 1 pralkę na 30 osób. W przypadku gdy schronisko nie posiada suszarni, zapewnia dostęp do co najmniej jednej suszarki elektrycznej na 30 osób
Pokój spotkań indywidualnych	Wydzielone pomieszczenie do spotkań indywidualnych
Pracownia komputerowa	Wydzielone pomieszczenie lub jego część, wyposażone w komputer z dostępem do Internetu

WAŻNE: Cudzoziemcy niemający uregulowanego statusu pobytowego w Polsce mogą mieć ograniczony dostęp do schronisk. W praktyce jednak placówki niekiedy przyjmują takie osoby w trybie interwencyjnym. Warto zgłosić się po pomoc do pracownika socjalnego.

Jak długo można przebywać w schronisku?

Czas pobytu zależy od decyzji administracyjnej wydanej przez OPS. Standardowy okres to od 30 dni do kilku miesięcy, z możliwością przedłużenia. Warunkiem dalszego pobytu jest często aktywna współpraca z pracownikiem socjalnym, np. udział w planie wychodzenia z bezdomności.

Gdzie szukać pomocy?

- Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS/MOPS) – pierwsze miejsce, gdzie należy się zgłosić.
- Numer infolinii kryzysowej 987 – całodobowa i bezpłatna informacja o dostępnych schroniskach.
- Organizacje pozarządowe, np. Caritas, PCK, Fundacja po DRUGIE, Stowarzyszenie MONAR.
- Urzędy miast/gmin – mogą wskazać lokalne punkty wsparcia.
- Straż miejska, policja, streetworkerzy – mogą pomóc w kontakcie z placówkami.

Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

Domy dla matek z dziećmi to placówki zapewniające tymczasowe schronienie i wsparcie kobietom w ciąży oraz matkom z małoletnimi dziećmi, które znalazły się w sytuacji kryzysowej, np. bezdomności, przemocy domowej, opuszczenia rodziny, niemożności zapewnienia dzieciom warunków bytowych.

Placówki te funkcjonują:

- jako instytucje pomocy społecznej (prowadzone przez samorząd lub organizacje pozarządowe),
- często w powiązaniu z ośrodkami interwencji kryzysowej, schroniskami dla ofiar przemocy lub w ramach działalności charytatywnej (np. Caritas, Fundacja po DRUGIE).

Podstawowe regulacje dotyczące domów dla matek z dziećmi są zawarte w ustawie o pomocy społecznej i w rozporządzeniu ministra rodziny, pracy i polityki społecznej z dnia 7 lutego 2024 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

Jakie wsparcie oferują domy dla matek z dziećmi?

Zakres pomocy obejmuje m.in.:

- całodobowe schronienie w warunkach zapewniających prywatność i bezpieczeństwo,
- wyżywienie lub możliwość samodzielnego gotowania,
- pomoc socjalną i psychologiczną,
- pomoc w opiece nad dzieckiem (zajęcia wychowawcze, świetlica),

- wsparcie w załatwianiu formalności (np. legalizacja pobytu, świadczenia, edukacja dziecka),
- przygotowanie do samodzielnego życia (np. warsztaty kompetencji rodzicielskich, zawodowych, mieszkaniowych).

Niektóre placówki oferują także:

- wsparcie prawne,
- pomoc po porodzie (dla kobiet w ciąży),
- kursy języka polskiego (w przypadku cudzoziemek).

Kto może skorzystać z pomocy?

Zgodnie z art. 47 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej: „Matki z małoletnimi dziećmi oraz kobiety w ciąży doznające przemocy domowej lub znajdujące się w innej sytuacji kryzysowej mogą w ramach interwencji kryzysowej znaleźć schronienie i wsparcie w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Do tych domów mogą być również przyjmowani ojcowie z małoletnimi dziećmi albo inne osoby sprawujące opiekę prawną nad dziećmi.”

Z pomocy mogą skorzystać cudzoziemcy, którzy spełniają warunki określone w art. 5 ustawy o pomocy społecznej, m.in.:

- posiadający status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- mające zgodę na pobyt ze względów humanitarnych lub na pobyt tolerowany,
- posiadające pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zezwolenia na pobyt czasowy (w określonych sytuacjach),
- ofiary handlu ludźmi (na określony czas).

Czy wymagane jest skierowanie?

Tak – co do zasady wymagane jest skierowanie z ośrodka pomocy społecznej (OPS). Jest ono wydawane w formie decyzji administracyjnej. W szczególnie nagłych przypadkach (np. kobieta z dzieckiem nocuje na ulicy lub ucieka przed przemocą), placówka może przyjąć osobę w trybie interwencyjnym i dopiero potem wystąpić do OPS o formalności.

Jak wygląda proces wydawania decyzji administracyjnej?

Osoba ubiegająca się o skierowanie do domu składa wniosek w ośrodku pomocy społecznej właściwym ze względu na jej miejsce zamieszkania, a w przypadku osób bezdomnych – w ośrodku właściwym ze względu na gminę miejsca pobytu.

Podstawę do wydania decyzji administracyjnej o skierowaniu do domu stanowi:

- wniosek osoby ubiegającej się o skierowanie do domu;
- rodzinny wywiad środowiskowy;
- zaświadczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań zdrowotnych do umieszczenia w domu w odniesieniu do wszystkich osób kierowanych do domu, a w odniesieniu do kobiety w ciąży także dokument potwierdzający ciążę;
- skrócony odpis aktu urodzenia dziecka;
- orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, o ile osoba takie posiada;
- opinia ośrodka, w którym złożono wniosek o skierowanie do domu, zawierająca uzasadnienie pobytu w domu.

Dokumenty są przekazywane do starosty najbliższego powiatu prowadzącego dom, który wydaje decyzję administracyjną o skierowaniu do domu.

Jak długo można przebywać w domu samotnej matki?

Pobyt jest tymczasowy – zwykle do 12 miesięcy, z możliwością przedłużenia maksymalnie o kolejne 6 miesięcy, jeśli sytuacja życiowa tego wymaga. W tym czasie prowadzi się z kobietą pracę socjalną i przygotowanie do usamodzielnienia (np. wynajęcie mieszkania, powrót do pracy, wychowanie dziecka w stabilnych warunkach).

Gdzie szukać pomocy?

Aby skorzystać z pomocy w domu dla matek z dziećmi, należy zgłosić się do ośrodka pomocy społecznej (OPS) – w mieście/gminie, w której aktualnie przebywa kobieta z dzieckiem.

W nagłych wypadkach można też zwrócić się do:

- Ośrodka Interwencji Kryzysowej,
- streetworkera lub organizacji pozarządowej,
- infolinii kryzysowej 987.

Dom Pomocy Społecznej

Dom pomocy społecznej (DPS) to placówka całodobowa przeznaczona dla osób, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności lub innych trudności nie są w stanie samodzielnie funkcjonować i potrzebują stałej opieki, pomocy oraz warunków bytowych zapewniających godne życie.

DPS-y świadczą usługi w zakresie:

- opieki i pielęgnacji,
- zaspokojenia codziennych potrzeb życiowych (wyżywienie, higiena, zamieszkanie),
- pomocy medycznej i terapeutycznej,
- aktywizacji społecznej i kulturalnej,
- wsparcia emocjonalnego i socjalnego.

DPS-y są prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego, związki wyznaniowe lub kościoły, organizacje pozarządowe lub podmioty prywatne na zlecenie gmin/powiatów, po uzyskaniu zezwolenia wojewody.

Dla kogo przeznaczone są DPS-y?

Zgodnie z art. 54 ustawy o pomocy społecznej, domy pomocy społecznej są przeznaczone dla osób, które:

- wymagają całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności,
- nie mogą korzystać z opieki w miejscu zamieszkania,
- mają decyzję administracyjną o skierowaniu do DPS,
- zgodziły się na umieszczenie w placówce (z wyjątkiem sytuacji przymusowego umieszczenia, np. orzeczonego przez sąd).

DPS-y dzielą się na typy:

- dla osób w podeszłym wieku,
- dla osób przewlekłe somatycznie chorych,
- dla osób przewlekłe psychicznie chorych,
- dla osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi,
- dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością,
- dla dorosłych z niepełnosprawnością fizyczną lub intelektualną,
- dla osób uzależnionych od alkoholu.

Czy cudzoziemcy mogą zostać przyjęci do DPS-u?

Tak – ale tylko pod określonymi warunkami. Zgodnie z art. 5 i 5a ustawy o pomocy społecznej, z pomocy w formie DPS mogą korzystać cudzoziemcy, którzy:

- mają status uchodźcy lub korzystają z ochrony uzupełniającej,
- posiadają zgodę na pobyt ze względów humanitarnych lub pobyt tolerowany,
- posiadają zezwolenie na pobyt stały lub długoterminowego rezydenta UE,
- przebywają w Polsce na podstawie niektórych zezwoleń na pobyt czasowy np. łączenie rodzin,
- ofiary handlu ludźmi,
- obywatele UE/EFTA, posiadający prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

WAŻNE: Oznacza to, że cudzoziemiec musi przebywać w Polsce legalnie i spełniać przesłanki zdrowotne i społeczne, by móc zostać umieszczonym w DPS.

Jak wygląda procedura umieszczenia w DPS?

Pobyt w domu pomocy społecznej jest możliwy tylko po spełnieniu formalnej procedury, która obejmuje:

1. Zgłoszenie się do ośrodka pomocy społecznej (OPS) właściwego ze względu na miejsce pobytu.
2. Przeprowadzenie wywiadu środowiskowego przez pracownika socjalnego.
3. Złożenie wniosku o skierowanie do DPS i ustalenie sytuacji zdrowotnej, bytowej i prawnej.
4. Wydanie decyzji administracyjnej o skierowaniu i odpłatności.
5. Umieszczenie w odpowiednim typie DPS (decyduje dostępność miejsc i potrzeby osoby).

Czy za pobyt w DPS trzeba płacić?

Tak, co do zasady – pobyt w DPS jest odpłatny, zgodnie z art. 61 ustawy o pomocy społecznej. Koszty pokrywają:

- osoba skierowana – do wysokości 70% dochodu,
- rodzina (jeśli zobowiązana),
- gmina – jeśli osoba nie jest w stanie ponosić kosztów.

W przypadku cudzoziemców bez dochodu, koszt pobytu może zostać pokryty w całości przez gminę, jeśli decyzja OPS to przewiduje.

Podsumowanie: Formy podstawowej pomocy instytucjonalnej dla osób w kryzysie bezdomności

Typ placówki	Skierowanie wymagane?	Dostępność dla cudzoziemców	Zakres pomocy	Charakter pobytu	Płeć odbiorców
Ogrzewalnia	Nie	Tak – bez względu na status pobytowy	Możliwość przebywania w ciepłym pomieszczeniu, dostęp do toalet, często gorący napój lub zupa	Tymczasowy (nocny lub dzienny)	Kobiety i mężczyźni
Noclegownia	Nie	Tak – bez względu na status pobytowy	Nocleg, prysznic, toaleta, często ciepły napój lub zupa	Krótkoterminowy (nocny)	Najczęściej mężczyźni (osobne rzadziej dla kobiet)
Schronisko dla osób w kryzysie bezdomności	Tak (OPS)	Tak – po spełnieniu warunków z art. 5 ustawy o pomocy społecznej	Całodobowy pobyt, posiłek, higiena, praca socjalna, odzież, wsparcie w wychodzeniu z bezdomności	Czasowy, z możliwością przedłużenia	Kobiety lub mężczyźni – zazwyczaj oddzielne
Ośrodek Interwencji Kryzysowej	Tak (OPS lub inny organ)	Tak – w sytuacji kryzysowej (również cudzoziemcy bez dokumentów)	Tymczasowe schronienie, pomoc psychologiczna, prawna, socjalna, często posiłki i ubrania	Krótkoterminowy, interwencyjny	Kobiety, mężczyźni, dzieci (oddzielne skrzydła/pokoje)
Dom Samotnej Matki	Tak (OPS). W przypadku placówek prowadzonych przez NGO, warunki przyjęcia mogą się różnić.	Tak – dla kobiet z dziećmi (również cudzożemek)	Schronienie, wyżywienie, pomoc psychologiczna i socjalna, opieka nad dzieckiem, praca socjalna	Czasowy, do ustabilizowania sytuacji	Kobiety w ciąży i matki z dziećmi
Dom Pomocy Społecznej	Tak (decyzja)	Tak – przy legalnym pobycie	Całodobowa opieka, wyżywienie, pielęgnacja, usługi medyczne i opiekuńcze, aktywizacja	Długoterminowy lub stały pobyt	Kobiety lub mężczyźni – zgodnie z profilem DPS

Czy DPS-y przyjmują osoby w kryzysie bezdomności?

Tak – jeśli stan zdrowia lub sytuacja życiowa uzasadnia potrzebę całodobowej opieki (np. osoba starsza, chora, niesamodzielna), a inne formy wsparcia (np. schronisko) są niewystarczające.

Osoby w kryzysie bezdomności mogą być kierowane do DPS, jeśli:

- ich stan zdrowia tego wymaga,
- nie są zdolne do samodzielnego życia,
- nie kwalifikują się do pobytu w schronisku lub schronisku z usługami opiekuńczymi.

Mieszkania Treningowe i Wspomagane

Mieszkania treningowe i wspomagane to formy wsparcia mieszkaniowego i społecznego, które mają charakter czasowy i przygotowawczy. Są przeznaczone dla osób, które nie radzą sobie samodzielnie z prowadzeniem gospodarstwa domowego lub potrzebują wsparcia w usamodzielnieniu się.

Mieszkanie treningowe – to forma tymczasowego pobytu, gdzie osoba uczy się samodzielnego życia z pomocą asystenta lub opiekuna. Świadczy się w nim usługi bytowe, pracę socjalną oraz naukę w obszarze rozwijania lub utrwalania niezależności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia niezależnego życia.

Mieszkanie wspomagane – przeznaczone dla osób z częściową samodzielnością, które potrzebują wsparcia w określonych aspektach życia codziennego (np. prowadzenie budżetu, kontakt z urzędami, korzystanie z usług medycznych). Świadczy się w nim usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania niezależności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości.

Podstawą prawną funkcjonowania mieszkań treningowych i wspomaganych jest art. 53 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i rozporządzenie ministra rodziny i polityki społecznej z dnia 30 października 2023 r. w sprawie mieszkań treningowych i wspomaganych.

Dla kogo przeznaczone są te mieszkania?

Mieszkania treningowe i wspomagane są kierowane do osób, które:

- oprócz problemu mieszkaniowego mają dodatkowe potrzeby wsparcia, np. z powodu niepełnosprawności, zaburzeń psychicznych, kryzysu bezdomności, uzależnień, przemocy domowej, długotrwałego bezrobocia,
- nie wymagają całodobowej opieki, ale potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- są w procesie wychodzenia z bezdomności lub usamodzielniania się po pobycie w placówkach (schroniska, DPS-y, zakłady karne, domy dziecka).

Przykładowi odbiorcy:

- osoby z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną,
- osoby młode opuszczające pieczę zastępczą,
- osoby po leczeniu odwykowym.

Zakres wsparcia

Osoba zamieszkująca w takim lokalu otrzymuje:

- tymczasowe miejsce zamieszkania (zwykle pokój w mieszkaniu wspólnym lub małe mieszkanie jednoosobowe),
- wsparcie asystenta, opiekuna lub pracownika socjalnego, który pomaga:
 - w prowadzeniu gospodarstwa domowego,
 - w zarządzaniu budżetem,
 - w organizacji leczenia, terapii lub rehabilitacji,
 - w kontaktach z urzędami i instytucjami,
- pomoc w aktywizacji zawodowej i społecznej,
- wsparcie w celu przejścia do samodzielnego mieszkania (np. najmu komunalnego, TBS).

Jak długo można przebywać w mieszkaniu treningowym/wspomagany?

Czas pobytu ustalany jest indywidualnie, zwykle umowa jest na czas określony (w szczególnych wypadkach może być na czas nieokreślony). Możliwość przedłużenia zależy od postępów osoby i decyzji OPS. Celem pobytu jest usamodzielnienie się i przejście do innej formy mieszkalnictwa (np. lokal socjalny, TBS, wynajem).

Kto prowadzi mieszkania wspomagane/treningowe?

- jednostki organizacyjne pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia).

Jak można uzyskać miejsce w takim mieszkaniu?

1. Zgłoszenie potrzeby do ośrodka pomocy społecznej (OPS) lub organizacji prowadzącej dane mieszkanie.
2. Analiza dokumentów potwierdzających spełnianie przesłanek. Nie przeprowadza się rodzinnego wywiadu środowiskowego.
3. Podpisanie regulaminu i kontraktu mieszkaniowego – określającego zasady, prawa i obowiązki mieszkańca.
4. Rozpoczęcie pobytu i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Korzystanie z tej formy wsparcia jest odpłatne (zazwyczaj do 30% dochodu osoby).

Czy cudzoziemcy mogą korzystać z mieszkań treningowych/wspomaganych?

Tak – jeśli spełniają warunki określone w art. 53 ustawy o pomocy społecznej, czyli mają:

- status uchodźcy,
- ochronę uzupełniającą,
- zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z łączeniem rodzin (w szczególnych przypadkach),

W praktyce cudzoziemcy, którzy współpracują z OPS i są w procesie wychodzenia z bezdomności, mogą zostać zakwalifikowani do pobytu w mieszkaniu wspomagany, jeśli wykażą gotowość do usamodzielnienia się i spełnią warunki formalne (np. legalny pobyt).

Mieszkanie socjalne

Mieszkanie socjalne to lokal mieszkalny przeznaczony dla osób o najniższych dochodach lub znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, które nie są w stanie samodzielnie wynająć mieszkania na rynku komercyjnym.

Przyznawanie lokali socjalnych reguluje ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów. Mieszkanie socjalne to lokal nadający się do zamieszkania ze względu na wyposażenie i stan techniczny, o obniżonym standardzie, w szczególności o niższym metrażu w przeliczeniu na liczbę osób (powierzchnia pokoi przypadająca na członka gospodarstwa domowego najemcy nie może być mniejsza niż 5 m², a w przypadku jednoosobowego gospodarstwa domowego 10 m²) oraz niższym standardzie wyposażenia technicznego.

Mieszkania socjalne są własnością gminy i przyznawane na podstawie uchwały rady gminy, która określa zasady gospodarowania lokalami.

Kto może ubiegać się o mieszkanie socjalne?

Zgodnie z art. 23 pkt 2 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkanie socjalne przysługuje osobom, które:

- nie mają tytułu prawnego do innego lokalu mieszkalnego, oraz
- nie mają możliwości zabezpieczenia we własnym zakresie lokalu, oraz
- spełniają kryteria dochodowe i/lub znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej (np. bezdomność, przemoc, samotne rodzicielstwo, choroba).

W praktyce:

- pierwszeństwo mają osoby skierowane z sądu (eksmisja z prawem do lokalu socjalnego),
- osoby samotne, bezrobotne, z niepełnosprawnością,
- rodziny wielodzietne, matki z dziećmi,
- osoby opuszczające opiekę instytucjonalną,
- osoby wychodzące z bezdomności lub przemocy domowej.

Warunki dochodowe

Każda gmina w Polsce ustala w uchwale rady gminy konkretne limity dochodów, które uprawniają do ubiegania się o mieszkanie socjalne. Należy więc sprawdzić lokalne przepisy gminy, w której składa się wniosek.

Procedura ubiegania się o mieszkanie socjalne

Krok 1 – Złożenie wniosku

Wniosek składa się do urzędu gminy lub miasta – najczęściej do wydziału zajmującego się zasobem komunalnym lub polityką mieszkaniową. Do wniosku zazwyczaj należy dołączyć:

- zaświadczenia o dochodach (np. z MOPS, ZUS, Urzędu Skarbowego),
- dokumenty potwierdzające trudną sytuację życiową (np. protokół z wywiadu środowiskowego, zaświadczenia lekarskie, wyrok eksmisyjny, decyzje OPS),
- zaświadczenie dotyczące sytuacji rodzinnej,
- dokument poświadczający brak zameldowania,
- oświadczenie o braku tytułu prawnego do lokalu.

WAŻNE: Każda gmina ma prawo wymagać innych dokumentów poświadczających sytuację rodzinną i osobistą osoby. Warto przed złożeniem wniosku udać się do urzędu i pobrać aktualny wniosek bądź odnaleźć go na stronie internetowej urzędu.

Krok 2 – Weryfikacja wniosku i wywiad

Gmina analizuje sytuację mieszkaniową i dochodową wnioskodawcy. Często przeprowadza się wywiad środowiskowy (np. przez pracownika OPS) lub rozmowę z wnioskodawcą.

WAŻNE: Należy odbierać wszelką korespondencję z urzędu i uzupełniać niezbędne dokumenty (jeśli jest taka potrzeba). Brak kontaktu może skutkować umorzeniem postępowania.

Krok 3 – Decyzja i wpisanie na listę oczekujących

Osoba spełniająca warunki zostaje wpisana na listę osób oczekujących na przydział lokalu socjalnego. Czas oczekiwania może wynosić od kilku miesięcy do kilku lat – zależnie od zasobów mieszkaniowych gminy.

Krok 4 – Przydział lokalu

Gdy dostępne jest mieszkanie, gmina kieruje ofertę przydziału. Po zaakceptowaniu lokalu osoba podpisuje umowę najmu lokalu socjalnego – zwykle na czas określony (np. 5 lat z możliwością przedłużenia).

Cudzoziemcy a dostęp do mieszkań socjalnych

Rada Gminy uchwała zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, w tym zasady i kryteria wynajmowania lokali, których najem jest związany ze stosunkiem pracy, jeżeli w mieszkaniowym zasobie gminy wydzielono lokale przeznaczone na ten cel.

Mieszkanie komunalne

Mieszkanie komunalne to lokal mieszkalny będący własnością gminy, przeznaczony do wynajmu osobom, które nie mogą samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb mieszkaniowych na rynku komercyjnym, ale nie kwalifikują się do lokalu socjalnego.

Zgodnie z art. 20 ust. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów gmina może tworzyć i posiadać zasób lokali mieszkalnych, przeznaczonych w szczególności na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych osób o niskich dochodach.

Mieszkania komunalne są zazwyczaj w lepszym standardzie niż lokale socjalne, a umowy najmu są często zawierane na czas nieokreślony.

WAŻNE: Warto sprawdzić warunki przyznawania lokali komunalnych w określonej gminie.

Kto może ubiegać się o mieszkanie komunalne?

Z możliwości najmu mieszkania komunalnego mogą skorzystać osoby, które:

- nie posiadają tytułu prawnego do innego lokalu na terenie danej gminy,
- osiągają niskie, ale nie skrajnie niskie dochody (czyli wyższe niż przy lokalu socjalnym),
- mieszkają lub pracują na terenie danej gminy przez określony czas (często min. 5 lat),
- znajdują się w trudnej sytuacji życiowej (np. osoby z niepełnosprawnością, rodziny wielodzietne, osoby w kryzysie mieszkaniowym, osoby starsze, osoby dotknięte przemocą),
- spełniają warunki lokalne określone przez uchwałę rady gminy (np. metraż dotychczas zajmowanego lokalu, liczba osób w gospodarstwie domowym, długość zamieszkania).

Warunki dochodowe i lokalne

Każda gmina samodzielnie określa:

- limity dochodowe uprawniające do ubiegania się o lokal komunalny,
- szczegółowe kryteria i punkty preferencyjne (np. samotne wychowywanie dziecka, niepełnosprawność, wiek),
- regulamin naboru i wzór wniosku.

Procedura ubiegania się o mieszkanie komunalne

Krok 1 – Złożenie wniosku

Wniosek składa się w urzędzie miasta lub gminy, najczęściej do wydziału gospodarki mieszkaniowej. Do wniosku dołącza się:

- dokumenty potwierdzające dochody (np. zaświadczenie z ZUS, Urzędu Skarbowego),
- zaświadczenie o braku zameldowania,
- oświadczenie o stanie majątkowym i liczbie osób w gospodarstwie domowym,
- dokumenty potwierdzające trudną sytuację (np. zaświadczenie lekarskie, decyzje OPS, orzeczenie o niepełnosprawności)
- inne wymagane przez gminę dokumenty.

Krok 2 – Weryfikacja i wywiad środowiskowy

Urząd przeprowadza ocenę sytuacji materialnej i mieszkaniowej – często z pomocą pracownika socjalnego. Może żądać dodatkowych dokumentów, dlatego zawsze warto być w kontakcie z urzędem i osobą prowadzącą indywidualną sprawę.

Krok 3 – Decyzja o wpisaniu na listę

Osoby spełniające warunki trafiają na listę oczekujących, zazwyczaj z przypisanym priorytetem (punkty za trudną sytuację, dzieci, niepełnosprawność itd.).

Krok 4 – Przydział lokalu

Po zwolnieniu lub wybudowaniu lokalu, gmina wskazuje osobie lokal do wynajęcia. Umowa najmu jest zazwyczaj zawierana na czas nieokreślony.

Odpłatność za mieszkanie komunalne

Najemcy płacą:

- czynsz ustalony przez gminę (zwykle niższy niż na rynku prywatnym),
- opłaty za media (prąd, woda, ogrzewanie),
- czasami dodatkowe opłaty eksploatacyjne.

Wysokość czynszu zależy od metrażu, lokalizacji i standardu mieszkania.

W razie trudności finansowych, możliwe jest ubieganie się o dodatek mieszkaniowy – zawsze warto wcześniej sygnalizować trudności w urzędzie, gdyż istnieją możliwości odpracowania zaległości, rozłożenia na raty bądź innego ułatwienia, które pomoże najemcy wyjść z trudnej sytuacji.

Czy cudzoziemcy mogą ubiegać się o mieszkanie komunalne?

Tak – pod warunkiem legalnego pobytu w Polsce.

Rada Gminy uchwała zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, w tym zasady i kryteria wynajmowania lokali, których najem jest związany ze stosunkiem pracy, jeżeli w mieszkaniowym zasobie gminy wydzielono lokale przeznaczone na ten cel.

TBS (Towarzystwo Budownictwa Społecznego)

Towarzystwa Budownictwa Społecznego (TBS) to podmioty, które budują i zarządzają lokalami mieszkalnymi o umiarkowanym czynszu, przeznaczonymi dla osób, które nie mają prawa do mieszkań komunalnych, ale jednocześnie nie stać ich na zakup mieszkania na wolnym rynku.

Warunki funkcjonowania TBS reguluje ustawa z dnia 26 października 1995 r. o społecznych formach rozwoju mieszkalnictwa.

Dla kogo są mieszkania TBS?

Z lokali TBS mogą korzystać osoby, które:

- nie mają tytułu prawnego do innego lokalu mieszkalnego na terenie danej gminy,
- osiągają dochód zbyt wysoki na lokal socjalny lub komunalny, ale zbyt niski na zakup mieszkania,
- są gotowe wnieść opłatę partycypacyjną (udział w kosztach budowy lokalu),
- spełniają kryteria lokalne i dochodowe określone przez dany TBS.

Często z TBS-ów korzystają osoby młode, pracujące, samotne matki, seniorzy, osoby pracujące w sektorze publicznym (np. nauczyciele, pielęgniarki) lub rodziny z dziećmi.

Wkład partycypacyjny i kaucja

Aby zamieszkać w TBS, najemca musi najczęściej:

- wnieść opłatę partycypacyjną – udział w kosztach budowy mieszkania (zwykle 10–30% wartości lokalu),
- wnieść kaucję zabezpieczającą – zwykle równowartość 3–6 miesięcznych czynszów.

Partycypacja nie oznacza własności mieszkania – to forma udziału w kosztach, która może być zwracana po rozwiązaniu umowy najmu, z potrąceniem kosztów.

Procedura ubiegania się o mieszkanie TBS

Krok 1 – Nabór

TBS ogłasza nabór najemców – informacja publikowana jest zwykle na stronie internetowej TBS-u lub urzędu miasta.

Krok 2 – Złożenie wniosku

Kandydat składa wniosek o najem lokalu TBS wraz z dokumentacją:

- zaświadczeniem o dochodach,
- oświadczeniem o braku własności innego lokalu w danej gminie,
- dokumentami potwierdzającymi liczbę osób w gospodarstwie domowym,
- deklaracją dotyczącą partycypacji,
- wszelkie inne wskazanie na stronie urzędu dokumenty.

Krok 3 – Weryfikacja

TBS sprawdza kryteria formalne, sytuację dochodową i mieszkaniową. W przypadku, gdy liczba wniosków przewyższa liczbę dostępnych mieszkań, o przyznaniu decyduje zazwyczaj liczba punktów przyznanych przez komisję, a w przypadku takiej samej liczby punktów, kolejność złożenia wniosku.

Krok 4 – Umowa partycypacji

Po zakwalifikowaniu najemcy podpisuje umowę partycypacyjną i wnosi środki.

Krok 5 – Umowa najmu

Po zakończeniu budowy lub zwolnieniu lokalu podpisywana jest umowa najmu, często na czas nieoznaczony.

Czy cudzoziemcy mogą zamieszkać w TBS?

Tak – pod określonymi warunkami. Rada gminy określa, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego:

- kryteria uprawniające osobę fizyczną do zawarcia z SAN umowy najmu lokalu mieszkalnego lub budynku mieszkalnego jednorodzinnego, zwanej dalej „umową najmu”;
- zasady ubiegania się osób fizycznych o zawarcie umowy najmu;
- kryteria, których spełnienie uprawnia dotychczasowego najemcę do zawarcia nowej umowy najmu;
- sposób weryfikacji spełnienia kryteriów.

WAŻNE: Cudzoziemcy powinni zadbać o legalność pobytu przez cały okres najmu. Jej utrata może wpłynąć na możliwość przedłużenia umowy lub dalsze zamieszkanie.

Ograniczenia i uwagi

- TBS nie daje prawa własności – lokator nie może wykupić lokalu na własność (z wyjątkiem programów przekształceń, które są wyjątkowe).
- Lokale TBS nie mogą być podnajmowane osobom trzecim.
- W razie przekroczenia progów dochodowych w czasie trwania najmu, możliwa jest podwyżka czynszu, ale nie eksmisja.

*Zameldowanie cudzoziemców w Polsce

W wielu przypadkach cudzoziemcy mogą być pytani przez urzędy o miejsce zamieszkania, miejsce pobytu, a czasem nawet wymagane jest posiadanie zameldowania. Ta ostatnia kwestia jest regulowana przez ustawę z dnia 24 września 2010 roku o ewidencji ludności.

Czy cudzoziemiec musi się zameldować w Polsce?

Tak – cudzoziemiec musi się zameldować w ciągu 30 dni od dnia przybycia na miejsce, jeśli spełniają poniższe warunki:

1. Przebywa w Polsce legalnie,
2. Przebywa w jednym miejscu dłużej niż:
 - 30 dni – jeśli chodzi o pobyt czasowy,
 - na stałe – jeśli zamierza przebywać bezterminowo,
3. Posiada tytuł prawny do lokalu (np. umowa najmu, użyczenia, akt własności).

Rodzaje meldunku

Rodzaj meldunku	Kiedy się stosuje?	Okres
Czasowy	Pobyt powyżej 30 dni, ale tymczasowy	
Stały	Cudzoziemiec planuje pobyt na stałe	Bezterminowo

Jakie dokumenty są potrzebne?

Cudzoziemiec musi zgłosić się do urzędu gminy lub miasta z:

1. dokumentem tożsamości (paszport, karta pobytu, wiza, dokument podróży lub inny ważny dokument potwierdzający jego tożsamość i obywatelstwo, decyzją potwierdzającą posiadany tytuł pobytowy, TZTC lub stempel w paszporcie, który potwierdza złożenie wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej - zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu albo ważny dokument potwierdzający prawo stałego pobytu)
2. potwierdzeniem pobytu w lokalu, wydanym przez właściciela lub inny podmiot dysponujący tytułem prawnym do oraz – do wglądu – dokument potwierdzający tytuł prawny do lokalu tego właściciela lub podmiotu (np. umowa najmu, użyczenia, odpis z księgi wieczystej albo wyciąg z działów I i II księgi wieczystej, decyzja administracyjna lub orzeczenie sądu). Obecność właściciela mieszkania nie jest wymagana.

Jak wygląda procedura zameldowania?

Osobiście w urzędzie (gminy/miasta) – Wypełnia się formularz meldunkowy i składa dokumenty.

Elektronicznie przez ePUAP – Potrzebny jest profil zaufany (ePUAP) oraz skany dokumentów (w tym np. umowy najmu).

Kto NIE musi się meldować?

Z meldunku zwolnione są osoby, które:

- przebywają w danym miejscu krócej niż 30 dni,
- mieszkają w hotelu, hostelu lub placówce zbiorowego zakwaterowania (tam meldunku dokonuje administrator),
- przebywają w ośrodkach dla cudzoziemców – meldunku dokonuje Urząd do Spraw Cudzoziemców.

Pomoc materialna i finansowa dla cudzoziemców w kryzysie bezdomności

Pomoc społeczna udzielana cudzoziemcom w Polsce w formie świadczeń rzeczowych i materialnych stanowi jeden z kluczowych instrumentów wsparcia w sytuacjach życiowego kryzysu, takich jak ubóstwo, bezdomność czy brak dostępu do podstawowych dóbr. Przepisy prawa krajowego, w szczególności ustawa o pomocy społecznej, określają szczegółowo warunki, zakres oraz tryb udzielania tego rodzaju pomocy, uwzględniając przy tym status pobytowy cudzoziemca oraz jego sytuację bytową. W praktyce oznacza to możliwość uzyskania m.in. posiłków, odzieży czy zasiłków celowych, o ile spełnione są określone kryteria formalne. Rzeczowa i finansowa pomoc społeczna nie tylko łagodzi skutki marginalizacji społecznej, ale także umożliwia cudzoziemcom funkcjonowanie w podstawowych obszarach życia codziennego, przy zachowaniu zgodności z obowiązującymi regulacjami i zasadą równego traktowania.

Pomoc rzeczowa i żywnościowa

Pomoc rzeczowa i żywnościowa jest jedną z form świadczeń niepieniężnych przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej.

Pomoc może obejmować m.in.:

Pomoc rzeczowa:

- odzież i obuwie (także sezonowe),
- bieliznę osobistą, koce, pościel,
- środki czystości i higieny osobistej (np. mydło, szampon, maszynki do golenia, podpaski),
- artykuły gospodarstwa domowego (np. garnki, sztućce, naczynia),
- opał (np. węgiel, drewno, brykiet),
- sprzęt ortopedyczny i pomocniczy (np. kule, wózki, pieluchy dla dorosłych).

Pomoc żywnościowa:

- paczki z żywnością (produkty suche, konserwy, mleko, makaron, ryż, olej),
- posiłki w jadłodajniach, stołówkach lub szkołach (np. dla dzieci),
- bony żywnościowe lub talony (rzadziej).

Pomoc może być jednorazowa lub cykliczna – zależnie od sytuacji osoby i decyzji OPS.

Kto może otrzymać pomoc rzeczową/żywnościową?

Pomoc może być przyznana osobie, która znajduje się w trudnej sytuacji życiowej i nie jest w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb.

Główne kryteria:

- trudna sytuacja materialna,
- bezdomność, brak dostępu do prysznicy, odzieży, jedzenia,
- niepełnosprawność, choroba, samotność, przemoc domowa, uzależnienie,
- w szczególnie uzasadnionych przypadkach – również osoby przekraczające kryterium dochodowe (art. 41 ustawy o pomocy społecznej).

Dokumenty zwykle wymagane:

dowód osobisty lub inny dokument tożsamości,

oświadczenie o sytuacji życiowej (ustne lub pisemne),

skierowanie (nie zawsze jest wymagane – pomoc może być udzielana natychmiastowo, zwłaszcza interwencyjnie).

Czy cudzoziemcy mogą korzystać z tej pomocy?

Zgodnie z art. 5 ustawy o pomocy społecznej, cudzoziemcy mogą korzystać z pomocy, w tym rzeczowej i żywnościowej, jeśli posiadają:

- status uchodźcy, ochronę uzupełniającą,
- zezwolenie na pobyt stały lub czasowy (w określonych sytuacjach, np. łączenie rodzin),
- status rezydenta długoterminowego UE,
- obywatel UE/EFTA z prawem pobytu lub stałego pobytu,

Gdzie można otrzymać pomoc rzeczową i żywnościową?

- Ośrodek pomocy społecznej (OPS/MOPS) – po złożeniu wniosku lub zgłoszeniu potrzeby,
- Jadłodajnie i punkty wydawania żywności działające przy organizacjach pozarządowych (np. Caritas, PCK, Banki Żywności, Fundacja Daj Herbatę),
- Punkty streetworkerskie, mobilne zespoły pomocy,
- Schroniska, ogrzewalnie i noclegownie – oferują natychmiastową pomoc, niewymagającą wcześniejszych formalności.

Niektóre gminy prowadzą miejskie punkty czystości i magazyny rzeczy, gdzie można otrzymać: ubrania, środki higieny i zestawy startowe dla osób wychodzących z bezdomności.

Zasiłek stały

Zasiłek stały to świadczenie pieniężne o charakterze długoterminowym, przyznawane osobom, które ze względu na trwałą niezdolność do pracy nie mogą samodzielnie się utrzymać, jak określa art. 37 ustawy o pomocy społecznej.

Świadczenie to ma charakter egzystencjalny – zapewnia minimalne środki do życia osobom trwale wykluczonym z rynku pracy.

Komu przysługuje zasiłek stały?

Zasiłek stały przysługuje osobie, która spełnia łącznie dwa warunki:

1. jest całkowicie niezdolna do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności:
 - stwierdzone orzeczeniem o całkowitej niezdolności do pracy,
 - albo ukończyła wiek emerytalny, ale nie ma prawa do renty/emerytury,
2. dochód tej osoby (lub gospodarstwa domowego) nie przekracza kryterium dochodowego z art. 8 ustawy o pomocy społecznej (kwota ta może ulegać zmianie, warto sprawdzać dane za konkretny rok)

Zasiłek stały oblicza się jako różnicę między kryterium dochodowym a posiadanym dochodem, jednak nie może wynosić mniej niż 100 zł miesięcznie.

Jakie dokumenty są wymagane?

- Wniosek o przyznanie zasiłku stałego (składany w OPS/MOPS),
- Orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy (ZUS, KRUS lub powiatowy zespół ds. orzekania o niepełnosprawności – w przypadku osób z niepełnosprawnością),
- Dokumenty potwierdzające dochody osoby i/lub rodziny (np. decyzje ZUS, PIT, zaświadczenia z urzędów),
- Dowód tożsamości i dokumenty potwierdzające legalność pobytu (dla cudzoziemców).

Czy cudzoziemcy mogą otrzymać zasiłek stały?

Tak – ale tylko ci, którzy spełniają warunki z art. 5 ustawy o pomocy społecznej.

Uprawnieni cudzoziemcy to osoby posiadające m.in.:

- status UKR
- status uchodźcy,
- ochronę uzupełniającą,
- zezwolenie na pobyt stały,
- zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE,
- zezwolenie na pobyt czasowy, np. udzielony w związku z łączeniem rodzin,
- obywatele UE/EFTA posiadający prawo pobytu lub prawo stałego pobytu.

Zasiłek stały nie przysługuje cudzoziemcom przebywającym w Polsce bez zezwolenia lub na podstawie wizy turystycznej/krótkoterminowej.

Gdzie i jak złożyć wniosek?

1. Zgłoś się do Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS/MOPS) właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu,
2. Przeprowadzony zostanie wywiad środowiskowy,
3. Zostanie wydana decyzja administracyjna w sprawie przyznania lub odmowy świadczenia,
4. Zasiłek wypłacany jest miesięcznie, na konto lub przekazem pocztowym.

Zasiłek okresowy

Zasiłek okresowy to świadczenie pieniężne, przyznawane czasowo osobom lub rodzinom, które:

- znajdują się w trudnej sytuacji życiowej oraz
- spełniają kryterium dochodowe oraz
- nie są obecnie w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych.

Ma na celu czasowe wsparcie dochodowe w sytuacjach kryzysowych, np.:

- choroba,
- bezrobocie,
- samotne rodzicielstwo,
- niepełnosprawność,
- bezdomność,
- zdarzenia losowe (np. pożar, śmierć bliskiej osoby).

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 50 % różnicy między:

1. kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby;
2. kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Minimalna wysokość zasiłku okresowego to 20 zł miesięcznie (gdy różnica między dochodem a kryterium jest niewielka).

Okres przyznania świadczenia

Zasiłek jest przyznawany na określony czas – najczęściej:

- od 1 do 6 miesięcy,
- w wyjątkowych sytuacjach – dłużej (np. 12 miesięcy), z możliwością przedłużenia.

Zasadniczo decyzja o okresie, na jaki przyznawany jest zasiłek okresowy, podejmowana jest indywidualnie przez ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy.

Wniosek i procedura

1. Złożenie wniosku w OPS/MOPS (ustnie lub pisemnie),
2. Przeprowadzenie wywiadu środowiskowego przez pracownika socjalnego (art. 107 ustawy),
3. Wydanie decyzji administracyjnej,
4. Wypłata świadczenia przelewem lub gotówką.

Czy cudzoziemcy mogą otrzymać zasiłek okresowy?

Zasiłek okresowy mogą otrzymać cudzoziemcy, którzy:

- mają status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- posiadają zezwolenie na pobyt stały, rezydenta długoterminowego UE,
- przebywają legalnie w Polsce na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z łączeniem rodzin,
- obywatele UE/EFTA posiadający prawo pobytu lub stałego pobytu

Zasiłek celowy

Zasiłek celowy to jednorazowe świadczenie pieniężne lub rzeczowe, służące zaspokojeniu konkretnej, pilnej potrzeby życiowej, np.:

- zakup żywności, odzieży, opatu, leków,
- pokrycie kosztów leczenia, rehabilitacji, środków higieny,
- wsparcie w zakupie podręczników szkolnych dla dzieci,
- pomoc po pożarze, zalaniu, kradzieży lub innym zdarzeniu losowym,
- wsparcie dla osoby opuszczającej zakład karny, szpital, schronisko lub pieczę zastępczą.

Ma charakter uznaniowy – jego przyznanie zależy od oceny sytuacji przez pracownika socjalnego.

Kto może otrzymać zasiłek celowy?

Zasiłek celowy przysługuje osobie lub rodzinie, która:

znajduje się w trudnej sytuacji życiowej (np. choroba, bezdomność, zdarzenie losowe, niepełnosprawność, ubóstwo, przemoc),
nie jest w stanie samodzielnie ponieść określonych kosztów.

Wyjątki – zasiłek celowy także powyżej kryterium dochodowego

Zgodnie z art. 41 ustawy o pomocy społecznej, OPS może udzielić pomocy (w tym zasiłku celowego), nawet gdy osoba przekracza kryterium dochodowe – jeśli jej sytuacja tego wymaga (czyli w szczególnie uzasadnionych przypadkach), np.:

- katastrofa naturalna lub losowa (np. pożar, powódź, śmierć członka rodziny),
- przemoc w rodzinie,
- ciężka choroba lub niepełnosprawność,
- nagła utrata środków do życia.

W takich przypadkach przyznanie pomocy następuje na podstawie decyzji uznaniowej, po wywiadzie środowiskowym.

Wysokość zasiłku celowego

Nie ma ustawowej kwoty – wysokość zależy od:

- rodzaju potrzeby i jej kosztu,
- możliwości budżetowych gminy,
- sytuacji rodzinnej i dochodowej.

Może wynosić od kilkudziesięciu do kilkuset (czasem kilku tysięcy) złotych – np. w przypadku utraty mienia w pożarze lub kosztów leczenia.

Czy cudzoziemcy mogą otrzymać zasiłek celowy?

Tak – jeśli spełniają przesłanki z art. 5 ustawy, tzn. przebywają w Polsce legalnie i należą do jednej z poniższych grup:

- osoby z statusem uchodźcy lub ochroną uzupełniającą,
- osoby z zezwoleniem na pobyt stały, pobyt rezydenta UE, uzyskaniem w Polsce zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany,
- cudzoziemcy z zezwoleniem na pobyt czasowy,
- obywatele UE/EFTA z prawem pobytu lub stałego pobytu,
- ofiary handlu ludźmi.

Jak uzyskać zasiłek celowy?

1. Zgłoś się do OPS (Ośrodka Pomocy Społecznej) – osobiście lub telefonicznie,
2. Złóż wniosek (ustnie lub pisemnie),
3. Pracownik socjalny przeprowadzi wywiad środowiskowy,
4. Zostanie wydana decyzja administracyjna (w trybie zwykłym lub pilnym),
5. Zasiłek wypłacany jest w gotówce, przelewem lub w formie rzeczowej (np. zakup rzeczy, bon, talon).

Przykładowe sytuacje, w których przyznawany jest zasiłek celowy:

Uchodźca chory na cukrzycę bez środków na leki → zasiłek celowy na insulinę,

Cudzoziemiec w kryzysie bezdomności po hospitalizacji → zasiłek celowy na odzież i bieliznę,

Matka samotnie wychowująca dzieci → zasiłek celowy na podręczniki szkolne,

Rodzina poszkodowana przez pożar → zasiłek celowy na zagospodarowanie i odzież.

Opłacanie składek przez gminę

Opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe przez gminę, czy też składek zdrowotnych, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, stanowi jedną z form wsparcia adresowaną do osób, które ze względu na trudną sytuację życiową nie są w stanie samodzielnie zabezpieczyć swojej przyszłości w systemie ubezpieczeń społecznych. Celem takiego świadczenia jest zapewnienie ciągłości ubezpieczenia oraz minimalizacja ryzyka wykluczenia z systemu świadczeń emerytalno-rentowych czy też możliwość korzystania z publicznej służby zdrowia.

Opłacanie składek emerytalno-rentowych przez gminę

Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) może opłacić składkę emerytalno-rentową za osobę, która rezygnuje z pracy w celu opieki nad chorym członkiem rodziny, pod warunkiem spełnienia kryteriów dochodowych i braku innych tytułów do ubezpieczeń. Dodatkowo, składki mogą być opłacane za osoby, które nie mają tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń i nie przekraczają kryterium dochodowego.

Dotyczy także cudzoziemców, którzy:

- korzystają z pomocy społecznej,
- przebywają w Polsce legalnie (status uchodźcy, ochrona uzupełniająca, pobyt stały, humanitarny, tolerowany),
- nie mają prawa do emerytury ani innego tytułu ubezpieczenia (np. pracy, KRUS, renty, działalności gospodarczej).

Opłacanie składek zdrowotnych przez gminę (NFZ)

Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) może opłacić składkę zdrowotną za osobę w dwóch przypadkach: gdy ta osoba otrzymuje zasiłek stały z pomocy społecznej i nie jest objęta ubezpieczeniem zdrowotnym z innego tytułu, oraz gdy jest osobą bezdomną wychodzącą z bezdomności i również nie posiada innego ubezpieczenia zdrowotnego. Dodatkowo, OPS może opłacić składkę, jeśli osoba spełnia kryteria dochodowe i nie ma możliwości ubezpieczenia się we własnym zakresie.

Wysokość i forma składek

- Składki naliczane są od kwoty minimalnego wynagrodzenia (dla składek zdrowotnych) lub od podstawy określonej w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych (dla emerytalno-rentowych).
- Gmina zgłasza osobę do ubezpieczenia w ZUS/NFZ i dokonuje opłaty składki co miesiąc.

Procedura zgłoszenia przez OPS

1. Osoba składa wniosek do OPS o objęcie ubezpieczeniem (lub OPS działa z urzędu),
2. OPS sprawdza:
 - legalność pobytu (w przypadku cudzoziemców),
 - brak innego tytułu ubezpieczenia,
 - korzystanie z pomocy społecznej,
3. OPS zgłasza osobę do ZUS (emerytalno-rentowe) i/lub do NFZ (zdrowotne),
4. Składki są opłacane przez gminę tak długo, jak spełnione są warunki.

Kiedy cudzoziemiec nie może być zgłoszony?

- Jeśli przebywa nielegalnie na terytorium RP,
- jeśli ma już inny tytuł do ubezpieczenia (np. praca, umowa zlecenie, działalność gospodarcza),
- jeśli nie korzysta z pomocy społecznej (OPS nie działa bez tej podstawy),
- jeśli odmówi współpracy z OPS lub nie spełnia innych warunków ustawowych.

Renta socjalna

Renta socjalna to świadczenie pieniężne finansowane z budżetu państwa, przysługujące osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu niepełnosprawności powstałej przed ukończeniem 18. roku życia (lub do 25. roku życia – jeśli osoba się uczyła). Jest ona uregulowana w ustawie z dnia 27 czerwca 2003 roku o rencie socjalnej. Nie jest uzależniona od stażu pracy ani składek ZUS.

Kto może otrzymać rentę socjalną?

Zgodnie z art. 4 ustawy o rencie socjalnej, świadczenie przysługuje osobie, która:

1. Jest pełnoletnia,
2. Jest całkowicie niezdolna do pracy,
3. Niepełnosprawność powstała:
 - przed ukończeniem 18. roku życia,
 - lub w trakcie nauki (do 25. roku życia),
 - lub w trakcie studiów doktoranckich czy specjalizacji lekarzy.

Czy cudzoziemcy mogą otrzymać rentę socjalną?

Tak – ale tylko cudzoziemcy, którzy spełniają warunki z art. 2 ustawy o rencie socjalnej. Uprawnieni cudzoziemcy to osoby, które mają miejsce zamieszkania w Polsce, oraz spełniają jeden z poniższych warunków:

- posiadają obywatelstwo UE/EFTA, lub są członkami rodzin obywateli UE/EFTA i posiadają prawo pobytu lub prawo stałego pobytu,
- posiadają zezwolenie na pobyt stały,
- mają status uchodźcy lub ochrony uzupełniającej,
- są rezydentami długoterminowymi UE,
- posiadają zezwolenie na pobyt czasowy (jeśli wynika z przepisów szczególnych, np. art. 127, 137a lub 186 ust 1 pkt 3 ustawy o cudzoziemcach),
- posiadają kartę pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”, z wyłączeniem obywateli państw trzecich, którzy uzyskali zezwolenie na pracę na terytorium państwa członkowskiego na okres nieprzekraczający 6 miesięcy, obywateli państw trzecich przyjętych w celu podjęcia studiów lub pracy sezonowej oraz obywateli państw trzecich, którzy mają prawo do wykonywania pracy na podstawie wizy;

Wysokość renty socjalnej

Renta socjalna podlega corocznej waloryzacji. Kwota ta jest równa wysokości najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Warto sprawdzić wysokość renty socjalnej w konkretnym roku, w którym osoba się o nią ubiega.

Jak ubiegać się o rentę socjalną?

Organ realizujący: Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS).

Wniosek można złożyć:

- osobiście w oddziale ZUS,
- elektronicznie przez PUE ZUS,
- przez pełnomocnika (np. pracownika OPS).

Wymagane dokumenty:

- Wniosek (formularz ERS),
- Orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu,
- Dokument potwierdzający wiek powstania niepełnosprawności,
- Dokumenty legalizujące pobyt cudzoziemca w Polsce,
- Oświadczenie o miejscu zamieszkania (deklaracja).

Kiedy ZUS może odmówić przyznania renty socjalnej?

- gdy osoba nie jest całkowicie niezdolna do pracy,
- niepełnosprawność powstała po ukończeniu 25. roku życia,
- brak legalnego pobytu na terytorium RP, czyli cudzoziemiec nie spełnia przesłanek z art. 2 ustawy o rencie socjalnej.

Różne formy wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności

Wsparcie osób w kryzysie bezdomności obejmuje szereg działań instytucjonalnych i usług, które mają na celu nie tylko doraźną pomoc, ale także umożliwienie długofalowej poprawy sytuacji życiowej tych osób. Obok podstawowych form wsparcia, takich jak zapewnienie schronienia czy wyżywienia, istotną rolę odgrywa dostęp do poradnictwa specjalistycznego — w tym psychologicznego czy prawnego — które pozwala na diagnozę problemów i dobór adekwatnych rozwiązań. System wsparcia uzupełniają działania urzędów pracy, oferujące pomoc w aktywizacji zawodowej, oraz instytucje ochrony zdrowia udzielające niezbędnych świadczeń medycznych, w tym psychiatrycznych. W przypadku cudzoziemców w kryzysie bezdomności ważnym ogniwem mogą być również placówki dyplomatyczne, które — w granicach swoich kompetencji — wspierają obywateli swoich państw m.in. poprzez pomoc w uzyskaniu dokumentów, kontakt z rodziną czy wsparcie repatriacyjne. Kompleksowość tych działań ma kluczowe znaczenie dla skuteczności systemu pomocy oraz zapobiegania długotrwałej marginalizacji.

Łaźnia i pralnia

Warto wspomnieć, że niektóre miejsca oferują dodatkowe usługi, takie jak łaźnie czy pralnie. Mogą być one również świadczeniem niezależnym, niezwiązanym z konkretną instytucją. W niektórych miastach funkcjonują też inne formy wsparcia, jak przykładowo mobilny fryzjer. Zawsze warto szukać na lokalnych forach czy stronach internetowych konkretnych oferowanych rozwiązań.

Łaźnie i pralnie to placówki, które oferują podstawowe warunki higieniczne osobom niemającym dostępu do łazienki lub bieżącej wody, w tym przede wszystkim osobom w kryzysie bezdomności. Często funkcjonują wspólnie (np. jako „punkt higieniczny”) i stanowią jedną z najbardziej podstawowych form wsparcia socjalnego.

Ich działanie ma charakter pomocy interwencyjnej – umożliwia poprawę warunków higienicznych i zapobiega marginalizacji osób w kryzysie.

Podstawa prawna i organizacja

Nie istnieje jedna ustawa, która bezpośrednio reguluje funkcjonowanie łaźni i pralni, ale ich działanie opiera się na:

- art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej – obowiązek gminy do zapewniania schronienia, posiłku i odzieży osobom bezdomnym,
- art. 7 pkt 3 i 11 ustawy o pomocy społecznej – pomoc osobom bezdomnym i w trudnej sytuacji życiowej,
- uchwałach rad gmin/miast i lokalnych programach przeciwdziałania bezdomności,
- działalności statutowej organizacji pozarządowych (np. Caritas, PCK, fundacje lokalne).

Zakres usług świadczonych przez łaźnie i pralnie

W zależności od placówki, oferowane są m.in.:

- dostęp do prysznica i toalety,
- możliwość umycia się i ogolenia,
- pranie i suszenie odzieży (czasem również prasowanie),
- wydanie czystej odzieży lub bielizny (jeśli dostępna),
- środki higieniczne (szampon, mydło, maszynki do golenia, podpaski),
- porady sanitarno-zdrowotne, kontakt z lekarzem, streetworkerem, pracownikiem socjalnym.

Kto może korzystać z łaźni i pralni?

- Z usług łaźni i pralni mogą korzystać wszystkie osoby potrzebujące, w szczególności:
- osoby bezdomne,
- osoby żyjące w warunkach substandardowych (np. bez wody, ogrzewania),
- osoby skrajnie ubogie, zagrożone wykluczeniem.

Nie ma obowiązku posiadania skierowania z OPS ani dokumentu tożsamości. Pomoc jest udzielana anonimowo i nieodpłatnie.

Czy cudzoziemcy mogą korzystać z łaźni i pralni?

Tak – bez żadnych ograniczeń.

Dostępność usług nie zależy od obywatelstwa ani statusu pobytowego. Łaźnie i pralnie działają w duchu humanitaryzmu i interwencji kryzysowej. Cudzoziemcy mogą korzystać z usług higienicznych na takich samych zasadach jak obywatele Polski.

Gdzie znajdują się łaźnie i pralnie?

W większych miastach – prowadzone przez gminy (np. MOPS), organizacje pozarządowe (Caritas, MONAR, PCK), fundacje. Często działają w ramach:

- centrów pomocy dla bezdomnych,
- schronisk i ogrzewalni,
- punktów streetworkerskich,
- jadłodajni.

Przykłady nazw takich punktów:

- „Punkt higieniczny”,
- „Łaźnia miejska”,
- „Punkt czystości”,
- „Mobilna łaźnia” (w postaci samochodów przerobionych na kontenery prysznicowe).

Jak skorzystać z łaźni lub pralni?

Nie trzeba okazywać dokumentów ani uzasadniać sytuacji życiowej.

Wystarczy:

1. przyjść do punktu w godzinach jego działania,
2. zapisać się w kolejce (jeśli są limity osób),
3. przestrzegać podstawowych zasad: trzeźwość, kultura osobista, brak agresji

Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo specjalistyczne to jedna z form niepieniężnego wsparcia oferowanego w ramach systemu pomocy społecznej. Obejmuje udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w rozwiązywaniu trudnych problemów życiowych przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje zawodowe.

Celem poradnictwa jest wsparcie osoby lub rodziny w samodzielnym pokonywaniu trudności życiowych, a także zapobieganie ich pogłębianiu się.

Rodzaje poradnictwa specjalistycznego

Poradnictwo psychologiczne:

- pomoc w sytuacjach kryzysu emocjonalnego, bezdomności, uzależnień, traumy, żałoby, przemocy,
- diagnoza psychologiczna, wsparcie, motywowanie do leczenia.

Poradnictwo prawne:

- informacje o prawach socjalnych, mieszkaniowych, cudzoziemców,
- pomoc w sprawach alimentacyjnych, opiekuńczych, administracyjnych, pracy, legalizacji pobytu,
- wsparcie w sporządzaniu pism lub kontaktach z instytucjami.

Poradnictwo rodzinne i pedagogiczne:

- pomoc w problemach wychowawczych, konfliktach w rodzinie, opiece nad dziećmi,
- wsparcie w odzyskaniu kontaktu z rodziną lub w reintegracji po rozpadzie relacji.

Poradnictwo zawodowe i socjalne (w praktyce):

- doradztwo dotyczące zatrudnienia, aktywizacji, szkoleń,
- pomoc w poruszaniu się po systemie wsparcia społecznego (OPS, NGO, system zdrowia, edukacji).

Dla kogo przeznaczone jest poradnictwo specjalistyczne?

Dla każdej osoby lub rodziny, która znalazła się w trudnej sytuacji życiowej.

Oznacza to, że z poradnictwa mogą skorzystać:

- osoby w kryzysie bezdomności,
- osoby w trudnej sytuacji materialnej,
- osoby doświadczające przemocy, uzależnienia, traumy,
- rodziny w kryzysie,
- cudzoziemcy.

Gdzie można uzyskać poradnictwo specjalistyczne?

- Ośrodki pomocy społecznej (OPS, MOPS) – oferują poradnictwo w swoich siedzibach lub kierują do wyspecjalizowanych placówek.
- Centra Integracji Cudzoziemców (CIC) – nowa forma integrująca różne rodzaje wsparcia.
- Ośrodki interwencji kryzysowej (OIK) – zapewniają pomoc psychologiczną i prawną.
- Punkty poradnictwa prowadzone przez organizacje pozarządowe, np.:
- Caritas, PCK, Fundacja po DRUGIE, itp.
- poradnie specjalistyczne dla osób z uzależnieniami, migrantów, osób po przemocy.
- punkty informacji cudzoziemców (np. przy urządach wojewódzkich lub fundacjach).

Czy cudzoziemcy mogą korzystać z poradnictwa specjalistycznego?

Tak – na równi z obywatelami polskimi.

Bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie w gminach

Bezpłatny dostęp do poradnictwa prawnego i obywatelskiego reguluje przede wszystkim ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, a także wewnętrzne regulaminy placówek ją oferujących. Jest to możliwość uzyskania porady w konkretnej sprawie oraz wsparcia prawnego w przypadku wystąpienia trudności.

Co obejmuje bezpłatna pomoc prawna i poradnictwo obywatelskie?

Nieodpłatna pomoc prawna to wsparcie udzielane przez adwokata lub radcę prawnego i obejmuje:

- informacje o obowiązującym stanie prawnym,
- wskazanie, jakie prawa i obowiązki ma dana osoba w danej sytuacji,
- pomoc w sporządzeniu pism procesowych, urzędowych (z wyłączeniem pism w toku spraw sądowych),
- pomoc w przygotowaniu do samodzielnego prowadzenia sprawy,
- pomoc w rozwiązywaniu problemów z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego, administracyjnego, prawa pracy, ubezpieczeń społecznych.

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie oferuje wsparcie w rozwiązywaniu problemów życiowych i społecznych, w tym dotyczących zadłużenia, mieszkalnictwa, pomocy społecznej i spraw urzędowych. Doradcy obywatelscy mogą również prowadzić mediacje i pomagać w kontaktach z instytucjami pomocowymi.

Kto może skorzystać z bezpłatnej pomocy prawnej?

Zgodnie z art. 4 ustawy, pomoc ta przysługuje każdej osobie fizycznej, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Nie wymaga się zaświadczenia z OPS ani decyzji administracyjnej – wystarczy złożenie pisemnego oświadczenia o tym, że osoba nie może ponieść kosztów.

Czy cudzoziemcy mogą korzystać z tej pomocy?

Tak – na równych zasadach jak obywatele polscy.

W ustawie nie ma ograniczenia związanego z obywatelstwem. Warunkiem jest:

- status osoby fizycznej, oraz
- złożenie oświadczenia o braku możliwości opłacenia prawnika,
- w praktyce niestety często też znajomość języka polskiego.

Cudzoziemcy mogą uzyskać pomoc m.in. w zakresie:

- legalizacji pobytu,
- spraw rodzinnych (np. opieka nad dzieckiem, alimenty),
- spraw mieszkaniowych,
- spraw administracyjnych i urzędowych,
- praw pracowniczych.

Gdzie świadczona jest nieodpłatna pomoc prawna?

Pomoc organizowana jest przez powiaty (starostwa) we współpracy z gminami i NGO. Punkty znajdują się m.in.:

- w urzędach miast i gmin,
- w ośrodkach pomocy społecznej,
- w centrach organizacji pozarządowych,
- w bibliotekach, domach kultury, poradniach.

WAŻNE: Jeśli nie znasz języka polskiego, warto przyjść z tłumaczem lub osobą wspierającą. W niektórych punktach (zwłaszcza NGO) możliwa jest pomoc w języku obcym.

Jak umówić się na bezpłatną pomoc prawną?

Procedura:

1. Wejdź na stronę: <https://zapisy-np.ms.gov.pl>
2. Wybierz województwo i powiat – pojawi się lista punktów.
3. Zadzwoń pod podany numer lub umów się online.
4. W dniu wizyty złóż oświadczenie o braku środków.
5. Skorzystaj z pomocy (osobiście lub – w niektórych przypadkach – zdalnie).

Nieodpłatna pomoc prawna świadczona przez organizacje pozarządowe

Pomoc prawna jest również oferowana jest przez liczne organizacje pozarządowe, które wspierają cudzoziemców w ich codziennych trudnościach. Wskazać można m. in:

- Helsińską Fundację Praw Człowieka
- Stowarzyszenie Interwencji Prawnej
- Instytut na Rzecz Państwa i Prawa
- Fundacja Ocalenie
- Fundacja Nomada
- European Lawyers in Lesvos (ELIL)
- Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć

Bezpłatna opieka zdrowotna

Podmiotem wsparcia są osoby w kryzysie bezdomności i osoby w trudnej sytuacji materialnej, często nieubezpieczone, które nie mogłyby skorzystać ze świadczeń finansowanych przez NFZ. W Polsce istnieje wiele organizacji, które świadczą bezpłatną pomoc lekarską, również w ramach punktów mobilnych, docierając do osób najbardziej marginalizowanych.

Zakres usług medycznych

- Badania podstawowe (internista, stomatolog, chirurg, psycholog), oraz liczne specjalizacje (kardiolog, dermatolog, psychiatra, pulmonolog itp.),
- Zabiegi pielęgniarские i ambulatoryjne, chirurgia drobna, podstawowe stomatologiczne, a także diagnostyka obrazowa (np. USG, EKG),
- Bezpłatne wydawanie leków „do ręki” – nie na receptę, lecz bezpośrednio w przychodni lub aptece charytatywnej.

Przykładowe organizacje działające w obszarze zdrowia:

- Jesteśmy Nadzieją (Warszawa)
- Fundacja Ambulans z Serca – karetka dla bezdomnych (Warszawa)
- Fundacja Przyszań Medyczna (Kraków)
- Fundacja „Podziel się” (Chorzów)
- Fundacja „Signum Caritatis” (Poznań)

Wskazówki dla osoby potrzebującej lub wolontariusza

1. Sprawdź dostępność w swoim mieście – wiele akcji jest sezonowych, ale organizacje często działają przez cały rok.
2. Skontaktuj się telefonicznie lub przez fundacyjną stronę.
3. Szukaj „Ulicznego patrolu medycznego” lub mobilnej pomocy – szczególnie w większych miastach.
4. Zgłaszaj potrzebujących w streetworkingu – lokalni streetworkerzy mogą ich skierować do najbliższego punktu medycznego.
5. Korzystaj z pomocy w schroniskach i jadłodajniach, często współpracujących z medykami
6. Wolontariat i wsparcie – osoby zainteresowane pomaganiem mogą zgłaszać się do tych organizacji (lekarze, studenci, logistycy).

Wsparcie urzędów pracy

W ramach własnej działalności urzędy pracy często organizują wsparcie dedykowane cudzoziemcom. Stało się to szczególnie istotne po 2022 roku, kiedy to wiele osób z Ukrainy zaczęło aktywnie poszukiwać pracy i korzystać z możliwości wsparcia.

Którzy cudzoziemcy mogą skorzystać z usług urzędów pracy?

Zgodnie z art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia, wsparcie mogą otrzymać cudzoziemcy przebywający w Polsce i poszukujący i podejmujący zatrudnienie lub inną pracę zarobkową w Polsce. Wsparcie obejmuje m.in.:

- obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej/ Europejskiego Obszaru Gospodarczego nienależących do Unii Europejskiej,
- obywateli państw niebędących stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, którzy mogą korzystać ze swobody przepływu osób na podstawie umów zawartych przez te państwa z Unią Europejską i jej państwami członkowskimi,
- obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, oraz członków ich rodzin,
- osoby posiadające w Polsce zezwolenie na pobyt stały, posiadających w Polsce zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej,
- osoby posiadające w Polsce status uchodźcy, lub którym udzielono ochrony uzupełniającej w Polsce,
- osoby posiadające w Polsce zgodę na pobyt ze względów humanitarnych lub zgodę na pobyt tolerowany,
- osoby korzystające w Rzeczypospolitej Polskiej z ochrony czasowej,
- osoby będące stronami postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, którzy posiadają zaświadczenie wydane na podstawie art. 35 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
- osoby posiadające w Polsce niektóre zezwolenia na pobyt czasowy
- osoby posiadające wizę krajową w celu odbycia studiów pierwszego stopnia, studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich albo kształcenia się w szkole doktorskiej, z adnotacją „student”, lub wizę krajową w celu prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych, albo wizę wydaną w celu wykonywania pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

- osoby posiadające w Polsce wizę wydaną w celu, wykonywania pracy na podstawie zezwolenia na pracę sezonową; albo przebywających w Polsce w ramach ruchu bezwizowego w związku z wnioskiem wpisanym do ewidencji wniosków w sprawie pracy sezonowej,
- osoby posiadające w Rzeczypospolitej Polskiej wizę wydaną w celu, przyjazdu ze względów humanitarnych, z uwagi na interes państwa lub zobowiązania międzynarodowe;

Rejestracja jako bezrobotny lub poszukujący pracy – zasady

Cudzoziemiec może zarejestrować się w powiatowym urzędzie pracy (PUP) jako:

Bezrobotny – jeśli ma pełny dostęp do rynku pracy (wymienione wyżej kategorie),

Poszukujący pracy – jeśli nie ma dostępu do pełnego katalogu usług, ale chce korzystać np. z poradnictwa

Jakie formy wsparcia są dostępne dla cudzoziemców?

Dla zarejestrowanych jako bezrobotni cudzoziemcy urząd pracy oferuje pełny pakiet usług:

Dokumenty wymagane przy rejestracji cudzoziemca w bazie danych Urzędu Pracy

1. Paszport lub inny dokument tożsamości,
2. Karta pobytu lub decyzja legalizująca pobyt,
3. Dokumenty potwierdzające:
 - prawo do pracy (jeśli wymagane),
 - ostatnie zatrudnienie/świadczenia (jeśli dotyczy),
4. Oświadczenie o gotowości do podjęcia zatrudnienia wypełniane przy rejestracji.

Forma wsparcia	Podstawa prawna	Uwagi
Pośrednictwo pracy	art. 36 ustawy	Również dla poszukujących pracy
Poradnictwo zawodowe	art. 38 ustawy	Możliwość ustalenia indywidualnego planu działania
Szkolenia, kursy zawodowe	art. 40 ustawy	Wymagana zdolność do pracy i znajomość języka
Staże u pracodawcy	art. 53 ustawy	Dla osób do 30. roku życia (12 miesięcy), pozostali 6 miesięcy
Bon szkoleniowy/stażowy	art. 66k ustawy	Dla młodych do 30. r.ż.
Prace interwencyjne	art. 51 ustawy	Umożliwiają zdobycie doświadczenia
Dotacje na rozpoczęcie działalności	art. 46 ustawy	Wymaga znajomości przepisów, rejestracji działalności i zgody pobytowej na pracę
Refundacja kosztów zatrudnienia	art. 60a ustawy	Granty na zatrudnienie dla pracodawców

Kto nie może być zarejestrowany jako bezrobotny

Wszyscy cudzoziemcy, którzy nie zostali wymienieni w art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia

Rola placówek dyplomatycznych we wspieraniu cudzoziemców w kryzysie bezdomności w Polsce

Placówki dyplomatyczne i konsularne państw obcych działające w Polsce funkcjonują na podstawie Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych z 1963 roku, ustawy z dnia 21 stycznia 2021 roku o służbie zagranicznej i przepisów krajowych państw wysyłających, które regulują kompetencje i środki, jakie konsul może zastosować wobec własnych obywateli.

Czy placówka dyplomatyczna ma obowiązek pomagać obywatelowi w kryzysie bezdomności?

Nie – placówka nie ma obowiązku świadczenia pomocy materialnej cudzoziemcowi przebywającemu na terytorium innego państwa, ale może udzielić wsparcia w wyjątkowych sytuacjach, np.:

- gdy cudzoziemiec utracił dokumenty, środki do życia lub mieszkanie,
- gdy jest ofiarą przestępstwa (np. handlu ludźmi),
- gdy wymaga pomocy repatriacyjnej lub chce powrócić do kraju pochodzenia,
- gdy konieczne jest udzielenie informacji i kontakt z rodziną lub lokalnymi służbami.

Przykładowe formy wsparcia oferowane przez konsulaty (w praktyce)

Udzielenie takiej pomocy zależy od uznania konsula i dostępności środków w budżecie konsularnym danego państwa.

Ograniczenia w działaniu placówek

Placówki dyplomatyczne:

- nie prowadzą schronisk, noclegowni ani ogrzewalni,
- nie zastępują OPS ani organizacji pomocowych w Polsce,
- nie świadczą regularnej pomocy finansowej,
- działają zgodnie z interesem państwa wysyłającego – ich priorytetem nie jest opieka społeczna.

Jak cudzoziemiec może skontaktować się z placówką?

Telefonicznie, osobiście lub przez formularz online. Konsulaty zazwyczaj mają dyżury kryzysowe dla obywateli w sytuacjach nagłych (informacja na stronie ambasady). Osoba w kryzysie może także poprosić pracownika OPS lub policji o pomoc w kontakcie z konsulem.

Rola OPS i NGO w kontakcie z placówką

- OPS może pomóc cudzoziemcowi skontaktować się z ambasadą, jeśli np. potrzebuje dokumentów lub chce wrócić do kraju.
- OPS nie może zmusić placówki do udzielenia pomocy – działania konsula są uznaniowe.
- NGO często pośredniczą w uzyskaniu paszportów tymczasowych, biletów czy informacji o wsparciu po powrocie do kraju.

Rodzaj wsparcia	Opis i warunki
Wydanie dokumentów tożsamości	Konsulat może wydać paszport tymczasowy lub zaświadczenie, jeśli cudzoziemiec utracił dokumenty
Pomoc w kontakcie z rodziną / organizacją charytatywną	Konsulat może pomóc w nawiązaniu kontaktu z rodziną, ambasadą lub NGO w kraju pochodzenia
Informacja o możliwościach pomocy lokalnej (OPS, NGO)	Konsul informuje obywatela o instytucjach, do których może się zgłosić na miejscu
Wsparcie repatriacyjne (np. zakup biletu powrotnego)	W szczególnych przypadkach konsulat może pomóc w organizacji powrotu – jeśli osoba nie ma środków
Wsparcie prawne lub interwencja konsularna (w wyjątkowych sytuacjach)	Gdy cudzoziemiec został np. bezprawnie zatrzymany lub jego życie/zdrowie jest zagrożone

Specjalne programy wsparcia dla konkretnych grup odbiorców

W zależności od indywidualnej sytuacji, w której znajduje się osoba, również cudzoziemiec, dostępne są konkretne programy, których celem jest wsparcie w zakresie funkcjonowania, realizowania codziennych potrzeb, radzenia sobie z kryzysem (w tym kryzysem bezdomności), a także usamodzielnieniem. Możliwość skorzystania z takich rozwiązań jest ściśle związana z sytuacją prawną danej osoby: grupa odbiorców jest zazwyczaj dość wąska. Mimo wszystko warto mieć świadomość, że ustawodawca przygotował konkretne rozwiązania, które są możliwe do zastosowania po spełnieniu określonych warunków.

Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności (IPWzB)

Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności to narzędzie pomocy społecznej, które ma na celu wsparcie osoby bezdomnej w powrocie do samodzielnego życia poprzez stopniowe rozwiązywanie jej problemów mieszkaniowych, zdrowotnych, zawodowych i społecznych.

To nie gotowy zestaw świadczeń, ale plan działania ustalany indywidualnie pomiędzy osobą bezdomną a pracownikiem socjalnym.

IPWzB uregulowany jest przede wszystkim w artykule 49 ustawy o pomocy społecznej, ale często konkretne rozwiązania zawarte są w lokalnych programach przeciwdziałania bezdomności.

Dla kogo przeznaczony jest program?

Program kierowany jest do osób w kryzysie bezdomności, które chcą aktywnie pracować nad poprawą swojej sytuacji życiowej, zarówno obywateli Polski, jak i cudzoziemców, o ile spełniają określone warunki formalne.

Program jest szczególnie użyteczny dla:

- osób przebywających w schroniskach lub placówkach pobytu tymczasowego,
- osób samotnych, z doświadczeniem traumy, przemocy, uzależnień,
- cudzoziemców w kryzysie bezdomności, którzy są gotowi do współpracy z OPS.

Czy cudzoziemcy mogą skorzystać z programu?

Tak – przy spełnieniu warunków z art. 5 ustawy o pomocy społecznej. Oznacza to, że z IPWzB mogą korzystać cudzoziemcy, którzy m.in. :

- przebywają w Polsce na podstawie zezwolenia na pobyt stały,
- zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej,
- w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej,
- są obywatelami UE/EFTA i ich członkowie rodzin, jeśli posiadają prawo do pobytu lub pobytu stałego. którzy

IPWzB może być też stosowany w połączeniu z pobytem w mieszkaniu treningowym, schronisku, programie zdrowotnym lub aktywizacyjnym.

Jak wygląda przebieg programu?

Etap 1: Rozmowa i diagnoza

- Spotkanie osoby bezdomnej z pracownikiem socjalnym,
- Określenie potrzeb, barier, zasobów i celów (np. uzyskanie pracy, leczenie, mieszkanie, dokumenty).

Etap 2: Opracowanie programu

- Uzgodnienie konkretnego planu działania (np. zapisanie się na terapię, udział w szkoleniu, złożenie wniosku o lokal),
- Podpisanie programu przez osobę i pracownika.

Etap 3: Wdrażanie programu

- Realizacja poszczególnych etapów,
- Wsparcie OPS, streetworkerów, psychologa, prawnika, doradcy zawodowego.

Etap 4: Ewaluacja i modyfikacja

- Regularne spotkania i weryfikacja postępów,
- Możliwość dostosowania programu do zmieniającej się sytuacji życiowej.

Co może obejmować IPWzB?

- uzyskanie dokumentów tożsamości lub legalizacji pobytu (np. karta pobytu),
- zapisanie się do lekarza, leczenie uzależnień, pomoc psychiatryczna,
- zdobycie pracy lub udział w szkoleniu zawodowym,
- pomoc w uzyskaniu lokalu socjalnego, komunalnego lub wspomagane,
- wsparcie prawne i psychologiczne,
- pomoc w kontaktach z urzędami, sądami, NGO.

Czy uczestnictwo w programie jest obowiązkowe?

Nie. Program jest dobrowolny.

Osoba musi wyrazić zgodę na udział i współpracę. W zamian za to może uzyskać:

- priorytetowy dostęp do schroniska z usługami opiekuńczymi lub mieszkania wspomagane,
- wsparcie w uzyskaniu pracy i mieszkania,
- większe zaangażowanie OPS i innych instytucji w pomoc długofalową.

Integracja cudzoziemców z ochroną międzynarodową: Indywidualny Program Integracji (IPI)

Cudzoziemcy, którzy uzyskali w Polsce status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, lub członkowie ich rodzin, którzy uzyskali zezwolenie na pobyt czasowy w związku z łączeniem rodzin, mogą liczyć na wsparcie w ramach Indywidualnego Programu Integracyjnego. Konkretnie regulacje zawarte są w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP i artykułach 91-95 ustawy o pomocy społecznej.

Kto może skorzystać z IPI?

Zgodnie z art. 91 ust. 1, pomoc integracyjna przysługuje cudzoziemcowi, który uzyskał w Polsce:

- status uchodźcy, lub ochronę uzupełniającą, lub
- pobyt czasowy w celu łączenia z rodziną, i zamieszkuje na terytorium Polski.

Nie dotyczy to wszystkich innych cudzoziemców.

Czym jest indywidualny program integracji (IPI)?

IPI to zestaw działań prowadzonych przez powiatowe centrum pomocy rodzinie (PCPR), które ma na celu: wspieranie procesu jego integracji. Program trwa maksymalnie 12 miesięcy, ale może być skrócony lub rozwiązany wcześniej.

Co obejmuje pomoc w ramach IPI? (art. 92 ustawy o pomocy społecznej)

Cudzoziemiec może otrzymać:

Forma wsparcia	Opis
Świadczenie pieniężne	Na pokrycie kosztów utrzymania (czynsz, jedzenie, ubrania). Wysokość jest ustalana przez wojewodę i zależy m.in. od liczby osób w rodzinie i sytuacji mieszkaniowej.
Pokrycie kosztów nauki języka polskiego	Kursy organizowane przez PCPR, OPS lub inne instytucje
Wsparcie pracownika socjalnego	Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, socjalnych, prawnych
Pomoc w uzyskaniu mieszkania	Wskazanie możliwości lokalowych lub pomoc w kontaktach z gminą
Inne działania wspierające proces integracji cudzoziemca	W zależności od potrzeb.
Udzielanie informacji oraz wsparcia w kontaktach z innymi instytucjami, w szczególności z instytucjami rynku pracy, ze środowiskiem lokalnym oraz organizacjami pozarządowymi	
Poradnictwo specjalistyczne, w tym poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne.	W razie potrzeby, zwłaszcza w przypadkach traumy lub przemocy
Opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne określonej w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.	

Jak wygląda procedura uzyskania pomocy integracyjnej?

1. Złożenie wniosku do PCPR przez cudzoziemca (obowiązkowo w ciągu 60 dni od otrzymania decyzji o udzieleniu ochrony międzynarodowej) wraz z dokumentami: kartą pobytu, decyzją o udzieleniu ochrony międzynarodowej,
2. Spotkanie z pracownikiem socjalnym, który ustala sytuację i potrzeby,
3. Podpisanie indywidualnego programu integracji (IPI) – określenie zobowiązań obu stron,
4. Realizacja programu przez maks. 12 miesięcy.

Kiedy pomoc może zostać przerwana? (art. 94 ustawy o pomocy społecznej)

Pomoc może zostać przerwana, gdy cudzoziemiec zrezygnuje ze wskazanego miejsca zamieszkania w granicach danego województwa w okresie 12 miesięcy trwania indywidualnego programu. Ale zmianę miejsca zamieszkania przez cudzoziemca w okresie 12 miesięcy trwania indywidualnego programu dopuszcza się w szczególnie uzasadnionych przypadkach, w szczególności:

- podjęcia pracy z możliwością zamieszkania na terenie innego powiatu;
- uzyskania mieszkania na terenie innego powiatu;
- łączenia rodzin cudzoziemców, jeżeli istnieje możliwość wspólnego zamieszkania;
- konieczności zapewnienia specjalistycznego leczenia, wymagającego zmiany miejsca zamieszkania cudzoziemca lub członka jego rodziny.

IPI może zostać wstrzymane w przypadku:

- uporczywego, zawinionego niewykonywania przez cudzoziemca zobowiązań przyjętych w programie, w tym nieusprawiedliwionej nieobecności na kursach nauki języka polskiego - przez okres do 30 dni;
- wykorzystywania pomocy w sposób niezgodny z celem, na jaki została przyznana - przez okres do 30 dni;
- udzielania przez cudzoziemca nieprawdziwych informacji o swojej sytuacji życiowej - do czasu wyjaśnienia okoliczności udzielenia takich informacji;
- upływu 30 dni pobytu cudzoziemca w zakładzie opieki zdrowotnej - do czasu opuszczenia przez niego zakładu;
- wszczęcia przeciwko cudzoziemcowi postępowania karnego - do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.

Kiedy decyzja o IPI może zostać uchylona?

Uchylenie decyzji o przyznaniu IPI może nastąpić, gdy:

- po upływie okresu wstrzymania pomocy nie ustały przyczyny wstrzymania pomocy integracyjnej, cudzoziemiec, wobec którego jest kontynuowana uprzednio wstrzymana pomoc, ponownie nie wykonuje przez zobowiązań przyjętych w programie, w tym nieusprawiedliwionej nieobecności na kursach nauki języka polskiego;
- pomoc jest wykorzystywana w sposób niezgodny z celem, na jaki została przyznana;
- udzielania przez cudzoziemca nieprawdziwych informacji o swojej sytuacji życiowej
- cudzoziemiec w trakcie trwania indywidualnego programu integracji został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo popełnione umyślnie;
- cudzoziemiec został pozbawiony statusu uchodźcy, cofnięto mu ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy.

Gdzie składać wniosek o IPI?

W powiatowym centrum pomocy rodzinie (PCPR) – właściwym dla miejsca zamieszkania cudzoziemca. Wniosek można złożyć osobiście.

Pomoc na usamodzielnienie dla osób opuszczających pieczę zastępczą

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej reguluje wsparcie oferowane osobom, które opuszczają pieczę zastępczą w Polsce. Warto zauważyć, że taka sytuacja może również dotyczyć cudzoziemców (dzieci cudzoziemskich). Szczegółowe rozwiązania zawarte są w artykułach od 140 do 153 ustawy.

Adresaci pomocy:

Osoby, które ukończyły 18 lat i opuszczają:

- rodzinę zastępczą,
 - rodzinny dom dziecka,
 - placówkę opiekuńczo-wychowawczą (np. dom dziecka),
 - regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną,
- jeśli umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu.

Formy pomocy na usamodzielnienie:

Pomoc pieniężna na usamodzielnienie – jednorazowe świadczenie, wysokość ustalana na podstawie wskaźnika bazowego określonego w ustawie (art. 149 ustawy).

Pomoc na zagospodarowanie – środki na wyposażenie mieszkania, odzież, sprzęty codziennego użytku, przyznawana jako świadczenie pieniężne lub rzeczowe.

Pomoc na kontynuowanie nauki – comiesięczne świadczenie, wypłacane w trakcie edukacji w szkole ponadpodstawowej, uczelni, kursie zawodowym.

Wsparcie opiekuna usamodzielnienia – pomoc w sprawach mieszkaniowych, edukacyjnych, zdrowotnych, prawnych.

Warunki przyznania pomocy:

- ukończenie 18 lat i opuszczenie pieczy,
- złożenie planu usamodzielnienia,
- pozytywna opinia opiekuna usamodzielnienia,
- kontynuowanie nauki – w przypadku świadczenia edukacyjnego.

Dostępność dla cudzoziemców:

Ustawę kieruje się do następującej grupy cudzoziemców:

- mających miejsce zamieszkania w Polsce obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - posiadających prawo pobytu lub prawo stałego pobytu w Polsce;
- osób umieszczonych w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego za zgodą sądu polskiego;
- mających miejsce zamieszkania w Polsce na podstawie: zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, uzyskania w Polsce statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej;

- mających miejsce zamieszkania i przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie: zezwolenia na pobyt stały, niektórych zezwoleń na pobyt czasowy,
- przebywających w Polsce, którym zostało wydane tymczasowe zaświadczenie tożsamości cudzoziemca;
- mających miejsce zamieszkania w Polsce obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz członków ich rodzin, posiadających prawo pobytu lub prawo stałego pobytu w Polsce,
- małoletnich cudzoziemców, niewymienionych wyżej, przebywających w Polsce, w zakresie pieczy zastępczej.

Pomoc dla osób usamodzielnianych

Zgodnie z art. 88 ustawy o pomocy społecznej, pomoc może otrzymać pełnoletnia osoba opuszczająca placówkę, taką jak:

- dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie,
- dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży
- okręgowy ośrodek wychowawczy (OOW),
- zakład poprawczy,
- schronisko dla nieletnich,
- specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy,
- specjalny ośrodek wychowawczy,
- młodzieżowy ośrodek socjoterapii (MOS),
- młodzieżowy ośrodek wychowawczy (MOW).

Rodzaje pomocy:

Osobie, która opuściła taką placówkę, może być przyznana:

1. Pomoc pieniężna na usamodzielnienie,
2. Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki,
3. Pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej,
4. Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych,
5. Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia.

Warunki uzyskania pomocy:

Osoba ubiegająca się o pomoc musi:

- być pełnoletnia,
- mieć wyznaczonego opiekuna usamodzielnienia,
- współpracować z powiatowym centrum pomocy rodzinie,
- złożyć wniosek i przejść wywiad środowiskowy.

Wysokość pomocy ustalana jest indywidualnie na podstawie oceny sytuacji życiowej, planu usamodzielnienia i regulacji ustawowych.

Czy cudzoziemcy mogą skorzystać z tej pomocy?

Tak – jeśli przebywają w Polsce legalnie i opuścili jedną z wyżej wymienionych placówek.

Zgodnie z art. 5 ustawy o pomocy społecznej, cudzoziemcy mogą korzystać z pomocy, jeżeli: mają miejsce zamieszkania i przebywają w Polsce

- na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku m.in. z łączeniem rodzin lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej,
- mającym miejsce zamieszkania i przebywającym w Polsce obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) oraz członkom ich rodzin posiadającym prawo pobytu lub prawo stałego pobytu w Polsce.

To oznacza, że pełnoletni cudzoziemiec wychodzący z zakładu poprawczego, DPS, OOW, MOW, MOS lub innej placówki może otrzymać pomoc na usamodzielnienie.

Wsparcie dla cudzoziemców opuszczających zakłady karne w Polsce

Ogólne zasady wsparcia po odbyciu kary

Zgodnie z art. 166 Kodeksu karnego wykonawczego, osobie opuszczającej zakład karny, która może mieć trudności w znalezieniu zatrudnienia, zakwaterowania oraz otrzymania niezbędnej pomocy lekarskiej, właściwe organy lub instytucje udzielają niezbędnej doraźnej pomocy.

Pomoc ta dotyczy każdej osoby, niezależnie od obywatelstwa, pod warunkiem posiadania zezwolenia na pobyt w Polsce.

Sytuacja cudzoziemców – trzy scenariusze

A. Cudzoziemiec posiadający zezwolenia na pobyt w Polsce

Może korzystać ze wsparcia:

- z pomocy społecznej (art. 5 i 5a ustawy o pomocy społecznej),
- z urzędu pracy (po spełnieniu warunków z ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia, art. 1 ust 3pkt 2),
- od NGO zajmujących się reintegracją postpenitencjarną.

B. Cudzoziemiec nie posiadający zezwolenia na pobyt

Po wyjściu z zakładu karnego:

- może zostać objęty postępowaniem dotyczącym zobowiązania do powrotu lub postępowaniem o udzielenie ochrony międzynarodowej,
- może zostać zatrzymany i umieszczony w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców,
- może dobrowolnie powrócić do kraju z pomocą IOM lub Straży Granicznej.

C. Uchodźca lub osoba z ochroną uzupełniającą

Ma prawo do takiej samej pomocy jak obywatel Polski – może korzystać z:

- pomocy społecznej
- schronienia i interwencji kryzysowej,
- kursów zawodowych i aktywizacji zawodowej.

Problemy praktyczne i ograniczenia

1. Wiele OPS nie ma wypracowanych procedur dla cudzoziemców po odbyciu kary więzienia,
2. Cudzoziemiec bez zezwolenia na pobyt trafia często do strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców zamiast do schroniska,
3. Brak uregulowań dotyczących specjalistycznych programów reintegracyjnych dla migrantów karanych,
4. NGO pełnią istotną rolę, ale ich działania są rozproszone i zależne od finansowania.

0 autorkach

dr Małgorzata Dziewanowska

Adiunkta w Zakładzie Kryminologii, na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Członkini zarządu i koordynatorka pomocy prawnej w Fundacji PoDRUGIE wspierającej młodzież i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności. Koordynuje pomoc prawną dla osób uchodźczych w Polsce z ramienia międzynarodowej organizacji European Lawyers in Lesvos. Specjalizuje się w kryminologii i prawach człowieka, w tym przede wszystkim w prawach osób małoletnich i nieletnich, prawach pacjenta i prawach osób uchodźczych.

mgr Ewa Ostaszewska-Żuk

Adwokat współpracujący z Helsińską Fundacją Praw Człowieka, reprezentuje cudzoziemców w postępowaniach krajowych oraz międzynarodowych: powrotowych, deportacyjnych i uchodźczych, w tym związanych z badaniem wieku, oraz przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, Komitetem Praw Człowieka ONZ. Ekspert w dziedzinie prawa migracyjnego i uchodźczego, w tym detencyjnego – dotyczącego pozbawiania wolności cudzoziemców do zabezpieczenia postępowań administracyjnych. Autorka publikacji o tematyce migracyjnej, w tym corocznego raportu o systemie azylowym w Polsce AIDA Polska wydawanego przez ECRE.

Wspieraj **PCPM**

Fundacja PCPM niesie pomoc humanitarną tam, gdzie jest ona najbardziej potrzebna – w odpowiedzi na kryzysy, katastrofy i konflikty, ale także w działaniach na rzecz integracji i rozwoju.

Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej

18 1140 1010 0000 5228 6800 1001

Tytuł wpłaty: Wsparcie działalności statutowej PCPM

**Przekazując 1,5% podatku Fundacji PCPM
pomagasz skutecznie w konkretnych miejscach**

KRS: 0000259298

Przełącz darowiznę

Przełącz 1,5% podatku

Wersja elektroniczna

Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej (PCPM)
ul. Pustułeczki 23, 02-811 Warszawa
www.pcpm.org.pl
info@pcpm.org.pl
KRS: 0000259298

Projekt finansowany przez Citi Foundation
i wspierany merytorycznie przez Fundację Citi Handlowy

Citi Foundation

Fundacja Kronenberga

citi handlowy